

The background of the image is a map of the Mediterranean Sea. The sea is depicted in shades of blue and teal, with white lines representing waves. The landmasses of Europe, North Africa, and the Middle East are shown in a dark grey color. Several red dots of varying sizes are placed along the coastlines, indicating locations of migrant deaths. The largest red dot is located off the coast of North Africa, near the Gulf of Gata. Other smaller dots are visible along the coast of Spain, the coast of Italy, and the coast of Greece.

VÍCTIMES DE LA NECROFRONTERA

2018-2022

PER LA MEMÒRIA I LA JUSTÍCIA

CA MINANDO
FRONTERAS

Informe de l'Observatori de Drets Humans de Ca-minant Fronteres

Edició: Desembre 2022

<https://caminandofronteras.org/>

Llicència de Producció de Pares

ÍNDEX

GLOSSARI

I. PRÒLEG

Qui som? _____	10
Per què comptar les víctimes de les fronteres? _____	10
Com treballem? _____	12

II. QUANTES SÓN?

També hi ha les dones i la infància _____	15
---	----

III. D'ON VENIEN LES VÍCTIMES? _____ 25

IV. MEMÒRIA DE LES RUTES _____ 33

V. PER QUÈ I COM VAN MORIR? _____ 40

Pràctiques recurrents que van provocar víctimes mortals _____	45
---	----

Factors estructurals d'afectació del dret a la vida _____	54
---	----

VI. EPÍLEG _____ 56

GLOSSARI

GLOSSARI

CONEIXEMENT SENTIPENSANT: terme que fa referència a les formes de producció del saber que tenen en compte la condició humana com a éssers en els quals la racionalitat i l'emocionalitat conviuen de forma integrada, com un tot del qual cap de les seves parts pot abstreure's.

CONEIXEMENT SITUAT: postura epistemològica encunyada per la filòsofa i biòloga estatunidenca Donna Haraway, la qual defensa la necessitat d'explicitar i valorar de forma específica la perspectiva i posició dels individus o grups socials productors de coneixement. Part de la creença que la recerca científica "neutral" o "objectiva" és una fal·làcia i que, amb independència de les metodologies emprades, cap forma de producció de coneixement pot deslligar-se de la subjectivitat de qui l'emet.

DESAPARICIÓ FORÇADA: tipus de delictes reconegut pel dret internacional a través del qual agents estatals (o agents actuant sota el consentiment i la direcció de l'Estat) procedeixen a la detenció, la reclusió, la tortura i, a vegades, l'assassinat d'una persona, negant la comissió d'aquestes accions i ocultant als seus sers estimats qualsevol tipus d'informació sobre el seu parador o situació. Constitueix una violació de drets humans i, en determinades circumstàncies, un crim de lesa humanitat.

DOCTRINA DEL XOC: teoria econòmica, encunyada per la investigadora i periodista canadenca Naomi Klein, que postula que les forces del gran capital s'aprofiten dels moments de tragèdia o crisi social generalitzada per a imposar polítiques econòmiques que els beneficiïn.

FRONTERA OCCIDENTAL EUROAFRICANA: territori fronterer format pel conjunt d'espais terrestres i marítics situats entre l'Estat espanyol, d'una part, i la franja costanera africana compresa entre el sud de Senegal fins a la província de Jijel, a Algèria. Es compon de quatre rutes marítimes principals: la ruta canària, la ruta de l'Estret, la ruta d'Alboran i la ruta algeriana, a les quals cal sumar les fronteres terrestres entre el Marroc i les ciutats autònomes espanyoles de Ceuta i Melilla.

GENOCIDI: Qualsevol acte o delictes perpetrats amb la intenció de destruir total o parcialment a un grup nacional, ètnic, racial o religiós.

IMO: sigles en anglès d'Organització Marítima Internacional (International Maritime Organization), organisme especialitzat de les Nacions Unides la finalitat declarada del qual consisteix a la defensa de la seguretat i la protecció de la navegació de les embarcacions que es troben a la mar, així com a la prevenció de la contaminació de la mar pels vaixells. Entre les seves competències, es troba la designació de les regions de responsabilitat de recerques i rescats (SRR) corresponents a cada Estat.

MRCC: sigles en anglès del Centre de Coordinació de Rescats Marítims (Maritime Rescue Co-ordination Centres). Consisteixen a instal·lacions institucionals, sota el control de l'Estat, dedicades a la recerca i rescat dins l'àrea geogràfica coneguda com a Regió de Responsabilitat de Recerques i Rescats (en anglès, SRR: 'search and rescue region of responsibility'). La seva designació correspon a l'Organització Marítima Internacional (IMO, per les seves sigles en anglès).

NECROPOLÍTICA: terme encunyat pel filòsof camerunès Achille Mbembe, que fa referència a l'ús del poder polític i social per a dictar com algunes persones poden viure i com altres han de morir. Comprèn un conjunt de pràctiques normalitzades al territori de frontera, mitjançant les quals les persones migrants són desposseïdes dels seus drets fonamentals, entre ells el dret a la vida i el dret a la llibertat de moviment.

OMISSIÓ DEL DEURE DE SOCORS: tipus de delictes regulats a l'article 195 del Codi Penal espanyol, en el qual incorre tota persona, agent o institució que, sent coneixedor de la greu situació de perill i desamparament travessada per una altra persona o grup de persones, no ofereix auxili ni, en els casos en què no pugui oferir auxili directament, informa un tercer que es trobi en disposició de prestar aquest auxili.

PARAL·LEL 35°50': línia de latitud imaginària que, a la regió de l'Estret, actua en la pràctica com a frontera marítima entre els Estats espanyol i marroquí. Definida com a línia articular de les polítiques migratòries a la zona, ha tingut un impacte negatiu sobre l'obligació de defensa del dret a la vida a la mar de tots els dos països.

POLÍTIQUES DE DISSUASIÓ: conjunt d'estratègies activades pels Estats orientades a provocar que algun agent o institució desisteixi d'iniciar una acció determinada que aquest Estat no desitja. L'expressió troba el seu origen en el context militar i geopolític de la Guerra Freda, però pot ser aplicada per a referir-se a les pràctiques de repressió i control migratori activades per l'Estat espanyol a la Frontera Occidental Euroafricana.

RUTA ALBORAN: connecta les costes del Rif al Marroc (l'àrea compresa entre Al Hoceima i Saidia) amb la regió d'Andalusia oriental a l'Estat espanyol, així com els enclavaments militars espanyols a Àfrica (Melilla, Chafarinas, Illa de Mar, Illa de Terra, Illa Perejil, Penyal d'Al Hoceima). Així mateix, ací s'inclou també la frontera terrestre amb Melilla.

RUTA ALGERIANA: abasta l'espai que s'estén per gran part de la costa occidental i central d'Algèria (Aïn Témouchent, Orà, Mostaganem, Chlef, Cherchell, Tipaza, Alger, Dellys, Bejaia, Jijel), d'una banda, i l'extrem oriental d'Andalusia, la regió de Múrcia, Alacant i les illes Balears, de l'altra banda.

RUTA CANÀRIA (ATLÀNTICA): comprèn una àmplia regió que abasta des de Guelmim, al Marroc, fins a Ziguinchor, al sud del Senegal, incloent-hi diverses ciutats com Tan-Tan, Akhfennir, Tarfaya, Laâyoune, Cap Bojador, Dakhla, Nouadhibou, Nouakchott, Dakar o Banjul. Tots aquests llocs de sortida tenen com a destinació les illes Canàries.

RUTA DE L'ESTRET: a més de l'estret de Gibraltar pròpiament dit, aquesta ruta s'estén també per part de la cornisa atlàntica marroquina, fins a Rabat i Mohammédia, així com per diversos punts de les costes de Cadis, a Andalusia. Així mateix, ací s'inclou també la frontera terrestre amb Ceuta.

RUTA MIGRATÒRIA: terme emprat per les pròpies comunitats en moviment que fa referència al trajecte migratori emprats per elles, que comprèn recorreguts tant terrestres com marítims, i que inclou tant als països d'origen, com els territoris de trànsit i els països de destinació.

RUTA TERRESTRE: comprèn els accessos a través de les tanques de Ceuta i Melilla.

SALVADOR BLANC: terme amb el qual es descriuen, de manera crítica i sarcàstica, les accions i dinàmiques socials empreses per una persona blanca que s'autoproclama com a llibertadora, protectora i líder de persones racialitzades des d'una posició de superioritat, condescendència i paternalisme, subalternitzant i suprimint l'agència d'aquestes persones.

TOYS: embarcació a rem amb la qual es creua en la zona de l'Estret. Són petites zodíacs d'esbarjo i els remes són de fusta i fabricats per les pròpies persones migrants.

I. PRÒLEG

Qui som?

Per què comptar les víctimes de les fronteres?

I. PRÒLEG

Qui som?

Ca-minando Fronteras es constitueix com una organització que, amb 20 anys d'experiència en els camps de recerca i intervenció social transnacional, treballa per la defensa dels drets de les persones i les comunitats en moviment a la Frontera Occidental Euroafricana.

La nostra entitat té com a objectiu promoure l'accés a drets i la protecció de la vida en aquest territori fronterer on opera la lògica de la necropolítica.

Ens organitzem en xarxa amb les comunitats migrants, a la cerca de justícia, veritat i reparació per a les víctimes de les violències i les seves famílies, promovent. Les dinàmiques de confiança i treball conjunt ens permeten publicar detallats informes en els quals aportem dades i una anàlisi de context procedents d'un coneixement situat.

Per què comptar les víctimes de les fronteres?

“Nomenar-les perquè se sàpiga quantes són perquè són moltes, massa”, ens va dir A. S., mare d'un desaparegut a l'Estret de Gibraltar l'any 2014.

A la Frontera Occidental Euroafricana els diferents governs han posat l'accent a les xifres de persones que sortien de les costes africanes i/o arribaven a les espanyoles després de travessar la frontera. Sempre seguint una lògica de control migratori on les dades exposades a la ciutadania tenen l'objectiu de transmetre la capacitat de controlar el territori. Aquests números a més han alimentat des de fa diverses dècades els discursos de por i odi, i han justificat la inversió econòmica per a la militarització de les fronteres.¹

1. Vegeu l'informe: *“Expanding the Fortress”*, Transnational Institute i Stop Wapenhandel, Amsterdam, 2018. Disponible en: https://www.tni.org/files/publication-downloads/expanding_the_fortress_-_16_may_11.pdf

La dimensió empírica també ha estat al servei del règim fronterer, abrigallant-lo amb un halo de veritat absoluta com el que s'aplica a les ciències exactes, instrumentalitzant-lo per a perpetuar les accions de la necropolítica a la frontera.

Excepte pels relats de les famílies i les comunitats en moviment, no hi ha un discurs públic sobre el fracàs de la defensa de la vida en aquests territoris fronterers. No comptar les víctimes no és res de trivial, hi ha un biaix sobre el que s'investiga dins la frontera, que està posant l'accent a la justificació de polítiques de mort.

Quines són les xifres que perpetuen les morts a la frontera i quines les que serveixen per a defensar la vida? L'observació de la realitat a la Frontera Occidental Euroafricana no és neutra i qui s'acosta al coneixement des d'una perspectiva de defensa de la vida es troben immediatament amb els drets de les víctimes i les seves famílies.

Per això, a partir de l'any 2015 la nostra organització va decidir posar al centre a les víctimes perquè elles ens mostraven una dimensió fins ara invisibilitzada de les polítiques de control migratori. Vam començar a comptar quantes no arribaven d'entre totes aquelles que trucaven al nostre telèfon d'alertes demanant auxili.²

Vam veure que efectivament la tragèdia que se succeïa per a les persones que creuaven les diferents fronteres intentant arribar a l'Estat espanyol sobrepassava allò que ens podíem imaginar.

Van passar els anys i tot va anar a més, la violència i, per tant, les morts.

La omisió del deure de socors i, per tant, les morts.

Seguim comptant víctimes, aquesta vegada també amb l'ajuda de les famílies cercant als seus sers estimats, a les desaparegudes.

I durant tot aquest temps ens han sorgit preguntes que han estat presents al nostre treball diari:

Com ha passat? Per què? Qui és responsable? On estan les víctimes? Qui són els cadàvers trobats? Com han estat enterrats?

2. Des de l'any 2007, la nostra organització disposa d'una línia telefònica d'alertes a través de la qual defensem el dret a la vida de les persones que es troben en perill a la mar. Per a un repàs ampli de les lliçons apreses a través del treball en xarxa amb les comunitats en moviment i la defensa del dret a la vida als territoris fronterers, vegeu *Mujer de Frontera* (Maleno, 2020, Ed. Península).

Malauradament el negoci de les morts i la impunitat enfront d'aquestes, les relacions paramilitars i policials han seguit operant de forma terrible augmentant el dolor enfront de la indiferència de molts sectors de la societat.

Com treballem?

El treball d'aquestes dades s'emmarca dins el nostre projecte d'Observatori de Drets Humans a la Frontera Occidental Euroafricana.

El vam fundar l'any 2014, després de set anys rebent alertes d'embarcacions en perill a la mar en diferents rutes migratòries des d'Àfrica cap a l'Estat espanyol, i va ser implementat l'any 2015.

L'objectiu d'aquest projecte és el de protegir el dret a la vida a les fronteres, des de l'Observatori ens hem qüestionat per a qui investigar i per què. En el nostre cas, els esforços d'eixos sabers generats s'han centrat en que fossin útils dins les comunitats, sent una prioritat la construcció d'un projecte de defensa de la vida a la frontera al costat de les persones en moviment i amb les famílies de les víctimes.

Com hem mencionat a l'inici, hem apostat per un coneixement situat i sentipensant, amb una implicació també d'aquelles persones amb qui treballem i de les quals neixen nous marcs epistemològics. Sabers que d'alguna manera es converteixen en alternativa a la necropolítica i obren camins per a altres formes de contar el que succeeix als territoris fronterers.

Els instruments metodològics implementats per a la recerca quantitativa de les víctimes són: la base de dades d'embarcacions alertades i la base de dades de persones mortes i desaparegudes. Totes dues eines de monitoratge estan en constant relació i es retroalimenten.

El nostre Observatori complementa la recerca quantitativa amb la qualitativa, que aplica una metodologia de recerca acció participativa. En ella, l'observació participant, l'estudi de casos, les entrevistes, les històries de vida, tenen un valor que complementa a l'anàlisi de les xifres.

Aquest informe actualitza les xifres de víctimes des de l'any 2018 al 2022 (dades actualitzades a 30 de novembre de 2022) a la Frontera Occidental Euroafricana i proposa una anàlisi diacrònica que ens permet veure com intervé la necropolítica en un període més ampli.³

Les xifres i històries que comparteix aquest estudi són essencials per a avançar en el respecte dels drets humans. La seva memòria ha de continuar present i il·luminar un camí que ens porti a la veritat, reparació, justícia i no repetició.⁴

3. Les anàlisis diacròniques busquen estudiar un fenomen concret al llarg d'un període considerable de temps, amb la finalitat de detectar i verificar els canvis que s'hi puguin produir. Aquest tipus de metodologia resulta extremadament útil en els contextos de frontera, marcats per una gran complexitat i imprevisibilitat, afectats pels interessos geopolítics dels Estats, la violència sistemàtica i les vulneracions constants de drets humans, però també per les estratègies de resistència col·lectiva construïdes i renovades per les comunitats.

4. Per a més informació sobre la importància d'aquests principis, i sobre les dificultats que les víctimes de les fronteres i les seves famílies han d'enfrontar per arribar a ells, vegeu l'informe *"Sin Reparación no hay Justicia"*. GIRI, Ciutat de Mèxic, 2021. Disponible en: <https://www.fundacionjusticia.org/sin-reparacion-no-hay-justicia-obstaculos-para-la-reparacion-integral-por-violaciones-a-derechos-humanos-en-mexico/>. Encara que aquesta publicació se centra en el cas mexicà, en les seves anàlisis apareixen línies comunes que es reproduïxen repetidament en moltes altres fronteres.

II. QUANTES SÓN?

També hi ha les dones i la infància

II. QUANTES SÓN?

11.522 persones van perdre la vida en aquests últims cinc anys a les rutes d'accés a l'Estat espanyol. Allò suposa que sis persones han mort cada dia.

L'anàlisi de les xifres dut a terme per la recerca ens porta a assegurar que existeixen una sèrie de polítiques que han permès la construcció d'aquesta tragèdia. Les persones que travessen les fronteres de l'Estat espanyol es troben en una situació de vulnerabilitat estructural, que comença des de l'expulsió dels països d'origen i trànsit migratori, la qual cosa acaba provocant que perdin la vida durant el seu camí.

En aquests cinc anys l'Estat espanyol, en col·laboració amb països com el Marroc, Algèria, Mauritània i el Senegal, han establert de manera arbitrària models bilaterals de polítiques migratòries, reduint de manera important la protecció de drets a les persones en moviment. No existeix un reconeixement del dret a la vida a les fronteres que comparteixen, la qual cosa ha permès a aquests Estats perpetuar en el temps polítiques de control migratori, les estructures de defensa del territori de les quals estan basades a provocar dany i en última instància mort a les persones migrants. Aquestes s'executen a través de dictàmens globals de control del territori en el context europeu. Les víctimes s'enfronten a escassos mecanismes de protecció i, per consegüent, a alts estàndards d'indefensió, que els converteixen en poblacions vulnerabilitzades.

Les dades que es presenten en aquest informe mostren que la pèrdua de la vida d'aquestes 11.522 persones no és deguda a la casualitat, sinó a una necropolítica estructurada sostinguda en el temps i que constitueix el pilar de la construcció dels sistemes migratoris globals en el segle XXI. En el context de control europeu, i en concret el gestionat des de l'Estat espanyol, les víctimes en la seva majoria estan desaparegudes, ja que els trajectes marítims afavoreixen l'absència de cadàvers. Allò permet que aquest sistema de mort implementi una negació deliberada de l'existència de les víctimes.

La indefensió és també una característica del sistema migratori d'aquest territori, i les violències se succeeixen amb escassos instruments de protecció. Allò fa que, malgrat l'existència de milers de víctimes, en circumstàncies diferents, en aquests anys no hi

hagi pràcticament processos de reparació i justícia per a elles i les seves famílies.

De fet, demandar justícia i parlar de les violacions de drets i les morts és perillós a la frontera. Les persones defensores estan sent perseguides, criminalitzades i empresonades per fer memòria i plantar cara a la indefensió.⁵

Aquesta recerca obre una altra sèrie de preguntes a nivell epistemològic que potser són claus per a analitzar la situació dels sistemes migratoris i de control del moviment actuals..

Estem assistint a l'anihilació de poblacions amb unes característiques determinades? Podrien aquests sistemes de persecució equiparar-se a un genocidi encara que els elements de cohesió de les poblacions víctimes no es corresponguin amb els ressenyats en les definicions tradicionals del delictes?

S'estan donant a la Frontera Occidental Euroafricana casos de desaparició forçada? És el fer i deixar morir en les rutes marítimes una violació sistemàtica sostinguda en el temps dels drets de les persones en moviment i les seves famílies?⁶

Són els sistemes de control migratoris règims que implementen estructures de tortura transnacionals?⁷

5. Vegeu l'informe: **"Europa: cerco a la solidaridad"**. OMCT, Brussel·les, 2021. Disponible en: https://www.omct.org/site-resources/legacy/Europa-Cerco-a-la-Solidaridad_2021-11-15-150021_tdsp.pdf

6. "Violació múltiple i continua de nombrosos drets humans, com ara el dret a la llibertat i seguretat personal, el dret a la integritat personal, a un tracte humà, a la prohibició de la tortura, al dret del degut procés i al dret a la vida" (OACNUDH, 2009, *Convenció Internacional per a la protecció de totes les persones contra les desaparicions forçades*; traducció pròpia); a més d'això, les convencions internacionals dictaminen que la desaparició forçada "és un delictes imprescriptible, la qual cosa suposa que el delictes i l'acció penal derivada del mateix no desapareixen pel pas del temps" (ibidem).

7. La tortura es defineix com tot acte pel qual s'infligeix un dolor o sofriment físic o psicològic a la persona afectada per part d'una autoritat o d'algú emparat per ella. La Convenció contra la Tortura i Altres Tractes o Penes Cruels, Inhumans o Degradants, un document nascut a la calor de l'Oficina de l'Alt Comissionat de les Nacions Unides per als Drets Humans, va entrar en vigor en 1987 i, entre altres qüestions, obliga a tots els Estats signants a impedir la comissió d'actes de tortura dins de la seva jurisdicció i a investigar promptament totes les queixes rebudes en aquest sentit. Ha estat signada i ratificada per tots els Estats que formen part de la Frontera Occidental Euroafricana. Per a més informació sobre la tortura en els trajectes migratoris, vegeu l'informe: **"Laberintos de Tortura"**, GAC i Sir[a], Madrid, 2022. Disponible en: <https://www.psicosocial.net/investigacion/2022/10/04/publicaciones-laberintos-de-tortura-africa-espana/>

11.522

VÍCTIMES

de la Frontera Occidental Euroafricana

CA MINANDO
FRONTERAS

#DretAlaVida2018-2022

**6 PERSONES
AL
DIA**

han mort en els darrers 5 anys
creuant la frontera a l'Estat espanyol

CA MINANDO
FRONTERAS

#DretAlaVida2018-2022

250 EMBARCACIONS

han desaparegut completament amb tots els
seus membres a bord en els darrers 5 anys

CA MINANDO
FRONTERAS

#DretAlaVida2018-2022

També hi ha les dones i la infància

La feminització de la migració és un fenomen global i algunes pensadores el consideren com una resistència estratègica de les dones als canvis globals i a la injustícia social, entesa en la seva forma quantitativa i qualitativa.⁸

A elles les travessen unes tortures diferenciades durant els projectes migratoris, moltes definides per contextos de violència masclista. Aquesta és aprofitada en els sistemes de control migratori com a forma de càstig a la migració de les dones.⁹ Una de les violències més esteses i denunciades en la nostra recerca ha estat la sexual, que és usada de manera sistemàtica per forces de seguretat en els sistemes de control migratori.

“Vam arribar les tres juntes al Marroc, vivíem a la mateixa habitació i al final això et converteix en germanes. Sarah¹⁰ va emmalaltir el primer any, havia de prendre la medicació, però en cada ràtzia la perdia i calia tornar a casa per a anar a l'hospital. De què ens serveix tanta sensibilització de la SIDA si ens violen tot el temps, si ens deporten i no podem prendre la medicació? Crèiem que creuaríem a Europa i així ella estaria tranquil·la i es curaria, però el cos no li va aguantar i va morir a l'hospital al Marroc. Va ser molt ràpid. Després vam sortir a la mar, immensa, em moria de por, però el que havia deixat enrere em donava més terror. La zodiàc no aguantava, vam passar hores esperant un rescat i Khady es va anar al fons. Quedo només jo, al mig de la nit em desperto amb malsons, somni que estic corrent per les ràtzies, em miro per a veure si m'han violat de nou, però estic viva”, M. C., lideressa comunitària.

En els propis relats de com es conta la frontera hi ha una tendència a no tenir en compte a les dones, i si apareixen ho fan des d'una perspectiva victimitzadora, emmarcades en les polítiques de la compassió.¹¹ En molts casos, elles són instrumentalitzades pels sistemes de control migratori per a netejar la imatge d'aquells que implementen la necropolítica des de les institucions. Són la col·lectivitat en moviment més utilitzada per a justificar la propaganda del 'salvador blanc'.

8. Vegeu el informe: **“Alzando voces: análisis de discursos y resistencias de las mujeres migrantes subsaharianas en Marruecos”**. Alianza por la Solidaridad, Tánger, 2018. Disponible en: <https://www.alianzaporsolidaridad.org/axs2020/wp-content/uploads/Informa-Helena-Male-2018-Alzando-voices-Espa%C3%B1ol.pdf>

Aquest informe mostra que posar la mirada en les dones migrants que han anat feminitzant la realitat migratòria en els seus aspectes socials i econòmics ens permet reformular l'anàlisi de les migracions i oferir una resposta des d'una perspectiva feminista i de drets humans. Sabem que en el desplaçament es representen les condicions de discriminació i desigualtat que històricament han sofert les dones, donant-se situacions especials en els espais de no-dret que es creen durant els projectes de migració internacional.

9. Diverses publicacions han anat abordant aquesta qüestió durant els últims anys. Entre elles, destaquem l'informe **“Violencia sexual y migración: La realidad oculta de las mujeres subsaharianas atrapadas en Marruecos en su camino a Europa”**, Médicos Sin Fronteras, Rabat, 2010 (disponible en: <https://www.msf.es/sites/default/files/legacy/adjuntos/Informe-MSF%20-Migracion-en-Marruecos.pdf>), i l'informe **“Mujeres y migración: vivencias desde Mesoamérica”**, ECAP, Ciutat de Guatemala, 2019 (disponible en <https://cdhfraymatias.org/wp-content/uploads/2019/11/mujeres-y-migracion-vivencias-desde-mesoamerica.pdf>).

10. Tots els noms utilitzats en aquesta publicació són ficticis per a protegir la identitat de la persona.

11. “Les polítiques de la compassió (Uehling 2014) són una altra forma més de control de la mobilitat i un element més en els processos d'externalització fronterera. Aquest humanitarisme promou una visió victimitzadora dels ‘beneficiaris’, als quals se'ls construeix com a subjectes passius i dignes de ser compadits”. (Jiménez-Álvarez, M., 2015. **“Externalización fronteriza en el Mediterráneo Occidental: movilizadas, violencias y políticas de compasión”**, en Revista de Dialectología y Tradiciones Populares, 70(2): 307-314; traducció pròpia).

Les lideresses que van participar en aquesta investigació van indicar processos de feminicidi a la frontera, així com un racisme que s'estén a totes, i que en els trànsits per països del Nord d'Àfrica afecta de forma més específica a les dones negres.

Elles també exerceixen diferents tipus de maternitat durant els seus projectes migratoris i una de les pors més presents és la de perdre-hi als seus fills/es.¹²

“Ja l’he vista, sí que és la meva nena. Gràcies per trobar-la. Està inflada, m’han dit que és per la mar, però és ella, ho he sabut neda més veure-la, porta la roba que li vaig posar jo i les trenes que li vaig fer jo mateixa. El gendarme m’ha dit que farem test de sang, però sé que és ella. M’han preguntat si me la vull emportar o enterrar-la aquí. Els he dit que som musulmans i que només vull que s’enterri el més aviat possible, que la rentin i li resin com dicta l’Alcorà. No tinc forces, era la meva única filla. Em sento culpable per no haver-la protegit, però no vaig poder muntar en la zodiàc. Tant de bo hagués mort amb ella”, A. T., mare d’una nena víctima de la frontera.

Col·locar a les dones a les fronteres significa despullar-les com als homes i a la infància del reconeixement exprés dels seus drets. També des de les societats hi ha una resistència a parlar d’elles en els camins migratoris. Durant el nostre treball hem estat qüestionades quan comptem el nombre de dones i d’infància víctimes de les fronteres.¹³

La infància migrant és objecte de la violència fronterera amb la mateixa virulència que s’aplica a les persones adultes, violant l’interès superior de la infància i l’adolescència reconegut als marcs internacionals¹⁴ i a les lleis nacionals dels països¹⁵ que comparteixen la Frontera Occidental Euroafricana.

Hi ha diferències en les eines violentes que s’usen contra la infància migrant que viatja acompanyada de familiars i aquella que viatja sola.

Les xifres d’adolescents que migren solen ser molt més altes que les xifres oficials i són obviades a les recerques i als informes, bé perquè són considerats majors d’edat per la seva aposta per fer el camí migratori sols o bé perquè no hi ha un reconeixement

12. Al llarg d’aquests anys de treball a la frontera, des de la nostra organització hem pogut acompanyar diversos casos de separació familiar entre nens/es i les seves mares, pares o familiars més pròxims. Molts d’aquests casos continuen oberts i sense resoldre’s avui dia, romanent les famílies separades, mentre que en uns altres es va poder aconseguir la reagrupació després d’una llarga espera, com en el cas de Oumo Totopa, atès en 2017 per Women’s Link (disponible en <https://www.womenslinkworldwide.org/files/2999/resumen-caso-oumo.pdf>). En altres casos, hem pogut fer costat a les famílies en processos de reparació pel mal sofert, com va succeir amb la petita Yamila, morta al juliol de 2021 poc després del rescat de l’embarcació en la qual es trobava, i set mesos després vam poder acompanyar a la seva mare, que residia a França, per a garantir que fos present en l’enterrament de la seva pròpia filla en territori canari (EFE, 2022, **“La reparación de Cadi después de siete meses de espera para poder viajar a Canarias a despedirse de su hija Yamila”**). Disponible en: https://www.eldiario.es/canariasahora/migraciones/reparacion-cadi-siete-meses-espera-viajar-canarias-despedirse-hija-yamila_1_8741877.html).

13. Vegeu alguns dels atacs rebuts a manera de resposta enfront d’algunes de les nostres publicacions on especifiquem la quantitat de les dones i nens/es afectades per la violència en frontera (per exemple, en <https://twitter.com/HelenaMaleno/status/1553441716098711552>).

14. La protecció de l’interès superior del menor apareix recollida en l’article 3 de la Convenció sobre els Drets de l’Infant d’UNICEF, que estableix que “en totes les mesures concernents als infants que prenguin les institucions públiques o privades de benestar social, els tribunals, les autoritats administratives o els òrgans legislatius, una consideració primordial a la qual s’atendrà serà l’interès superior de l’infant” (UNICEF, Madrid, 2006: Convenció sobre los Derechos del Niño. Disponible en: <https://www.un.org/es/events/childrenday/pdf/derechos.pdf>; traducció pròpia).

15. La protecció de l’interès superior del menor queda també garantida per la legislació de l’Estat espanyol (“Ley Orgánica 8/2015, de 22 de julio, de modificación del sistema de protección a la infancia y a la adolescencia”, disponible en: <https://www.boe.es/buscar/pdf/2015/BOE-A-2015-8222-consolidado.pdf>), així com del Marroc (El Mrahi, **“Les droits de l’enfant au Maroc”**, Ahjucaf, disponible en: <http://v1.ahjucaf.org/Les-droits-de-l-enfant-au-Maroc.html>) i d’Algèria (Loi n° 15-12 du 28 Ramadhan 1436 correspondant au 15 juillet 2015 relative à la protection de l’enfant”, disponible en <https://www.wilo.org/dyn/natlex/docs/ELECTRONIC/99843/119311/F17738812/DZA-99843.pdf>).

ment d'aquesta infància que està criminalitzada¹⁶ dins l'estructura del règim de fronteres. En el cas de les nenes adolescents la situació d'invisibilitat es troba molt més acrescuda, sobretot quan el seu destí és l'explotació sexual a causa de la demanda als països europeus.¹⁷

El sistema de control fronterer ha construït termes específics per a categoritzar a la infància migrant, inventant paraules que s'han convertit en instruments de negació de drets.¹⁸

“Vam arribar al gueto de Beni Mellal després d'un llarg viatge. El que vam veure, immediatament quan vam sortir de l'estació, va ser a més de 400 persones fora. Moltes d'elles eren nens. Hi havia nens de 12, 13, o fins i tot de 9, 10 anys, eren molt petits. Vam veure molts ferits, gent que s'havia trencat les dues cames. Ens vam posar a la feina i vam començar a portar-los a l'hospital immediatament. Però quan vam tornar per a donar-los alguna cosa de menjar, vam descobrir que el problema real de molts nens era que no tenien germans, ni germanes, ni mares. 'On estan els teus germans?', els preguntàvem. I ells ens deien: 'els vaig deixar a Nador. Ja no viuen. Han mort'. Aquesta és la situació a la qual ens vam enfrontar. Fins i tot mentre et parlo ara, sento dolor al meu cor. Encara estic molt commocionat. Mai havia vist una cosa així. Pensar en això em fa sortir-me de mi mateix, trencar tota l'esperança que tinc en l'ésser humà, em commociona... Era l'horror. Horror pur i dur”, V. C., líder comunitari en missió humanitària després de la massacre de Melill-Nador.¹⁹

16. Per a aprofundir en aquesta qüestió, vegeu: Jiménez Álvarez, M. (2003). *“Buscarse la vida. Análisis transnacional de los procesos migratorios de los menores marroquíes no acompañados en Andalucía”*. Cuadernos Fundación Santa María, 3. Madrid; y Jiménez Álvarez, Madrid, 2011, *Intrusos en la fortaleza: menores marroquíes migrantes en la frontera Sur de Europa*.

17. Per a més informació, vegeu l'informe: *“Madres en las redes de trata: derechos robados”*, en particular el capítol 3.2.- *“Deficiencias en los sistemas de identificación y protección a la infancia víctima de trata”*. Women's Link Worldwide, Madrid, 2017. Disponible en: <https://www.womenslinkworldwide.org/files/a0440874f5037bcc-7d6e85aa26f4c76e.pdf>

18. Bona mostra d'això és, per exemple, l'aparició i popularització de termes com a “MENA” (Menor Estranger No Acompanyat) per a referir-se a la infància migrant que realitza el trajecte migratori sense les seves famílies. L'ús recurrent d'aquest terme il·lustra a la perfecció els processos de discriminació i deshumanització als quals l'opinió pública i els aparells mediàtics de l'Estat espanyol han sotmès de forma regular a les comunitats en moviment, despullant al mateix temps a la infància dels especials drets i protecció que mereixen. Per a més informació sobre la qüestió, vegeu: Jiménez Álvarez, Madrid, 2011, *Intrusos en la fortaleza: menores marroquíes migrantes en la frontera Sur de Europa*.

19. La comissió de violències contra la població migrant va continuar els dies posteriors a la tragèdia a la frontera, quan diversos mitjans es van fer ressò del desplaçament forçat de moltes persones a ciutats de l'interior marroquí, així com de la presència de multitud de persones ferides pels cossos policials i militars que no havien rebut cap mena d'assistència mèdica (France 24, 2022, *“Drame de Melilla : des voix au Maroc réclament une enquête approfondie, Madrid accuse ‘les mafias’”*, disponible en <https://www.france24.com/fr/afrique/20220626-drame-de-melilla-des-voix-au-maroc-r%C3%A9clament-une-enqu%C3%Aate-approfondie-madrid-accuse-les-mafias>

1.273

de les víctimes van ser **DONES**

383

VÍCTIMES

en la Infància migrant

CA MINANDO
FRONTERAS

#DretAlaVida2018-2022

III. D'ON VENIEN LES VÍCTIMES?

III. D'ON VENIEN LES VÍCTIMES?

L'origen de les víctimes i les causes que van motivar la sortida al trajecte migratori forma part d'aquest informe i mostra l'arbitrarietat en la garantia i el reconeixement dels drets humans a poblacions en moviment. En aquest any 2022, Europa ha gestionat les fronteres de manera diferent per a les persones procedents de la guerra d'Ucraïna, veient com se'ls han aplicat lleis protectores amb garanties i celeritat²⁰ quan durant dècades han negat aquests drets a persones procedents d'altres conflictes. Això obre les portes a l'anàlisi del poder com a element definitori del reconeixement dels drets humans i base del constructe del control del moviment. Ens mostra a més com operen el colonialisme i el racisme²¹ com a elements ideològics dels sistemes migratoris actuals.

Des de la nostra organització venim realitzant una anàlisi de causes que van provocar l'expulsió de les víctimes de les fronteres dels seus territoris. No són úniques; en moltes ocasions les persones són afectades per diverses d'elles, en un procés social complex en el qual també hi ha la presa de decisions individual i estructural.

20. A penes havien transcorregut quinze dies des de l'inici de la guerra a Ucraïna quan, el 9 de març de 2022, el Butlletí Oficial de l'Estat va publicar l'ordre PCM/169/2022 per la qual es desenvolupava el procediment per al reconeixement de la protecció temporal a persones afectades pel conflicte en aquest país (disponible en: https://www.boe.es/diario_boe/txt.php?id=BOE-A-2022-3715), un sistema que des de fonts governamentals fou qualificat com a "ágil y sencillo" (La Moncloa, Madrid, 2022: "El Gobierno pone en marcha un sistema ágil y sencillo para que los desplazados de Ucrania puedan acceder a la protección temporal". Disponible en: <https://www.la-moncloa.gob.es/serviciosdeprensa/notasprensa/interior/Paginas/2022/090322-desplazadosucrania.aspx>

21. El racisme i el colonialisme, com a forces destructives produïdes per la modernitat europea, han actuat com la premissa epistèmica fonamental de totes les relacions que el continent europeu ha construït amb la resta del món des de fa més de cinc segles, incloent-hi, per descomptat, els sistemes migratoris. No obstant això, el profund menyspreu per la vida i la dignitat humanes que aquests sistemes expressen –i que, de fet, necessiten per a funcionar– es fa particularment intens en les així anomenades "crisis migratòries" o "crisis de refugiats", moments de desbordament per a un colonialisme capitalista que ha empobrit i espoliat a les regions i comunitats del Sud global (Santos i Meneses, 2014, *Introducción a las Epistemologías del Sur*, ed. Akal).

- **Conflictes bèl·lics.**
- **Polítiques extractivistes neocolonials.**
- **Empobriment agreujat pel canvi climàtic.**
- **Empobriment agreujat per la pujada dels preus i la falta de mitjans bàsics de subsistència com el cereal.**
- **Empobriment agreujat per la falta de treball i l'absència de les condicions materials necessàries per a desenvolupar un projecte vital; manca de perspectives de futur agradables o desitjables.**
- **Violències masclistes, matrimoni forçat, mutilació genital i feminiçidi.**
- **Violències contra col·lectius LGTBI+.**

- Persecució per motius de raça, religió, gènere, nacionalitat, opinions polítiques, etc.
- Defensores i defensors de drets humans que fugen després d'haver lluitat per l'accés a drets socials, reforçament democràtic i/o contra la corrupció.

Les persones que van perdre la vida en aquests cinc anys provenien de 31 països, i havien efectuat rutes migratòries molt diferents. Moltes d'elles, segons els relats de familiars i afins, ja havien confrontat la violència en major o menor mesura durant el camí.²² Cada víctima té una història de vida amb un valor que respectem. Algunes han recorregut distàncies de fins a 10.000 quilòmetres i altres justament van sortir del seu barri per a agafar una embarcació i no tornar més.

“Havia quedat amb el meu cosí i no va anar a dormir a casa. Anaven a passar la nit amb amics en una de les cabanyes que hi ha ací prop de la mar. Va ser l'endemà quan ens van dir que s'havia anat en una pastera com aquesta que estàs veient [assenyala a un petit port pesquer amb embarcacions de fusta]. No tenia pensat fer ‘harraga’²³, els amics se n'anaven, el meu cosí també i se'n va anar. Des d'aquell moment no hem sabut res d'ells, la gent diu moltes coses. Que estan en la presó, que han arribat a Espanya i no poden trucar. Nosaltres li busquem, hem posat denúncies a Algèria i a Espanya i només esperem que els trobin, a ell i al meu cosí”, A., germana d'una víctima de la frontera.

“Ens han dit que han trobat els cossos de diversos singalesos i volem saber si el nostre germà està entre ells. Sabem que anava en una embarcació que va naufragar prop d'una ciutat del Marroc. La meva família necessita que s'identifiqui el cadàver i descansar en pau, volem saber quant costa el trasllat del cos a Sri Lanka i si es pot enterrar allí amb dignitat?”, M. S., germà d'una víctima de la frontera.

22. Para un estudio detallado sobre los sistemas migratorios y los regímenes fronterizos como lugares de producción de violencias y vulneraciones de derechos, ver: Mezzadra y Neilson, 2017, **La frontera como método**, ed. Traficantes de Sueños. Disponible en: https://traficantes.net/sites/default/files/pdfs/PCI5_frontera_como_metodo.pdf

23. Terme emprat per a referir-se a les persones nord-africanes d'Algèria, el Marroc i Tunísia que emprenen el trajecte migratori cap al continent europeu en condicions de clandestinitat.

Però totes s'han vist abocades a un encreuament de fronteres on regeix l'externalització i la militarització, gestionada per acords bilaterals²⁴ que són pilars bàsics dels sistemes de control que han operat durant les últimes dècades a la Frontera Occidental Euroafricana.

24. Aquests acords bilaterals es caracteritzen, a més, per la seva opacitat, la seva falta de transparència i l'absència de mecanismes de rendició de comptes que regulin la seva aprovació i la seva aplicació. Per a més informació sobre aquest tema, vegeu els documents publicats per CEAR sobre les dinàmiques d'externalització fronterera articulades a la Frontera Occidental Euroafricana (CEAR, 2020, "¿En qué consiste la externalización de fronteras?", disponible en <https://www.cear.es/externalizacion-de-fronteras/>).

Algeria, Angola,
Bangladesh, Burkina
Faso, Camerun, Costa
d'Ivori, Egipte, Eritrea,
Etiòpia, Gàmbia, Ghana,
Guinea Bissau, Guinea
Conakri, Iemen, illes
Comores, Índia, Mali,
Marroc, Mauritània,
Myanmar, Nigèria,
Pakistan, Palestina,
República Democràtica
del Congo, Senegal,
Sierra Leone, Síria, Sri
Lanka, Sudan, Sudan del
Sud, Txad.

PERSONES DE
31
PAÏSOS

han mort a la
Frontera Occidental Euroafricana

CA MINANDO
FRONTERAS

#DretAlaVida2018-2022

Així, les persones migrants són una moneda de canvi en les relacions entre països, que comprenen intercanvis econòmics, però també geoestratègics. Hem analitzat els impactes en els drets humans de les persones respecte als canvis en les relacions entre l'Estat espanyol i els seus veïns Marroc i Algèria des de l'any 2018 al 2022:

Conseqüències de les 'bones relacions' entre l'Estat espanyol i el Marroc:

- Augment de les ràtzies executades, al Marroc, contra les persones migrants per cossos militars sent aquestes indiscriminades i on s'implementen perfils racials. Ocorren als carrers i en assentaments informals, però també en cases on habiten les persones migrants. Moltes de les ràtzies s'han dut a terme contra persones amb situació administrativa regular al Marroc, persones refugiades, malaltes, infància migrant i dones embarassades.²⁵
- Augment de les situacions de violència contra la població migrant en trànsit al Marroc.²⁶
- Acceptació per part de l'Estat espanyol de les propostes d'annexió terrestre i marítima de territoris en conflicte en la zona.
- Acceptació per part de l'Estat espanyol de presència militar marroquina en territori espanyol: Illa de Perejil, Illa de Mar, Illa de Terra, Chafarinas i Melilla.²⁷
- Presència militar marroquina en aigües territorials espanyoles per a executar intercepcions d'embarcacions de persones migrants.

Crisis en les relacions entre l'Estat espanyol i el Marroc:

- Ús de les persones migrants desplaçant-les de manera voluntària i/o coercitiva a les fronteres per a provocar sortides sense mínimes garanties de protecció.²⁸

25. En moltes ocasions, la premsa marroquina s'ha fet ressò d'aquests successos, com va passar amb la notícia de l'assassinat del camerunès Jean Bihina en una carretera a desenes de quilòmetres del lloc on vivia (La Depeche 24, 2021, "Un jeune Camerounais refoulé, tué sur la route d'Asilah : Qui a tué Jean Bihina?"; disponible en: <https://ladepeche24.com/un-jeune-camerounais-refoule-tue-sur-la-route-dasilah-qui-a-tue-jean-bihina/>). Altres mitjans, com ENASS, publiquen amb freqüència reportatges i recerques periodístiques sobre les ràtzies i assalts que les forces policials marroquines practiquen regularment contra les comunitats migrants (<https://enass.ma/category/special-refugies/>).

26. En aquest sentit, la massacre del 24 de juny de 2022 a Nador i Melilla, que es va saldar amb 40 morts confirmades, desenes de desaparicions i centenars de persones ferides i desplaçades, va suposar l'aplicació d'uns nivells de crueltat i violència institucional sense precedents. Per a més informació, vegeu l'anàlisi sobre la massacre publicat per la nostra organització en el marc del nostre Monitoratge del Dret a la Vida del Primer Semestre de 2022 (disponible en: <https://caminandofronteras.org/wp-content/uploads/2022/07/CAT-MONITORATGE-DALV.pdf>).

27. Aquesta acceptació de presència militar marroquina en territori espanyol s'ha evidenciat amb la massacre de Nador i Melilla del 24-J (EFE, 2022, "La visita a Melilla no resuelve las dudas de los diputados sobre la tragedia en la frontera", disponible en <https://efe.com/espana/melilla-tragedia-visita-diputados-dudas/>; EFE, 2022, "Marruecos avala la respuesta policial al salto a la valla de Melilla", disponible en <https://efe.com/espana/marruecos-avala-la-respuesta-policial-al-salto-a-la-valla-de-melilla/>), però també s'havia produït amb anterioritat als territoris insulars (EFE, 2021, "Caminando Fronteras muestra en Melilla su preocupación por los 41 inmigrantes llegados a Isla de Tierra", disponible en <https://www.europapress.es/ceuta-y-melilla/noticia-caminando-fronteras-muestra-melilla-preocupacion-41-inmigrantes-llegados-isla-tierra-20210822152533.html>; elDiario.es, 2014, "El Gobierno excusa con un pacto verbal la entrada de marroquíes a Perejil para devolver inmigrantes", disponible en https://www.eldiario.es/desalambre/gobierno-justifica-marroquies-perejil-inmigrantes_1_4839147.html).

28. Exemples d'aquestes pràctiques són l'entrada de milers de persones a Ceuta, entre elles molts infants, al maig de 2021 (elDiario.es, 2021, "8.000 personas, al menos un cuarto de ellas menores, entran a nado en Ceuta en plena crisis con Marruecos", disponible en https://www.eldiario.es/desalambre/personas-entran-ceuta-nado-marruecos_1_7941768.html), o la desaparició d'embarcacions completes a les rutes migratòries marítimes, documentades en els nostres Monitoratges del Dret a la Vida durant aquests últims anys (disponibles en <https://caminandofronteras.org/informes/>).

Conseqüències de les 'bones relacions' entre l'Estat espanyol i Algèria:

- Acceptació sistemàtica de deportacions exprés per part d'Algèria.
- Negació del reconeixement del dret d'asil per a les persones algerianes.²⁹
- Augment de les ràtzies executades contra les persones migrants en territori algerià per part de cossos militars sent aquestes indiscriminades, implementant perfils racials. Ocorren als carrers i en assentaments informals, però també en cases on habiten les persones migrants. En molts d'aquests casos s'han dut a terme contra persones amb situació administrativa regular a Algèria, persones refugiades, malaltes, infància migrant, dones embarassades.³⁰

Crisis en les relacions entre l'Estat espanyol i Algèria:

- Impossibilitat de documentar a nenes i nens algerians tutelats en centres de menors de l'Estat espanyol.
- Dificultats per a les famílies de les víctimes de les fronteres per a efectuar denúncies en l'ambaixada espanyola i demanar la realització de proves d'ADN per a identificar cossos trobats. També existeixen dificultats per a compartir la informació sobre cossos trobats als familiars de manera oficial entre els dos països.³¹
- Ús de les persones migrants desplaçant-les de manera voluntària i/o coercitiva a les fronteres per a provocar sortides sense mínimes garanties de protecció.

29. Com va succeir, per exemple, amb la deportació a Algèria de l'activista anticorrupció Mohamed Benhalima, malgrat les evidències que la seva vida corria perill en cas de ser retornat (elDiario.es, 2022, "España, denunciada ante el Comité contra la Tortura de la ONU por la expulsión del activista Mohamed Benhalima a Argelia", disponible en https://www.eldiario.es/comunitat-valenciana/espana-denunciada-comite-tortura-onu-expulsion-activista-mohamed-benhalima-argelia_1_9246808.html) o amb les deportacions massives de ciutadans algerians al seu país d'origen en 2018, a través del seu empresonament en els CIEs (infoLibre, 2019, "Los jesuitas denuncian "discriminación" en los CIE: dos de cada tres internos son de Marruecos y Argelia", disponible en https://www.infolibre.es/politica/jesuitas-denuncian-discriminacion-cie-tres-internos-son-marruecos-argelia_1_1171304.html).

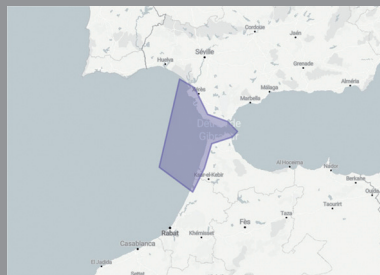
30. S'han documentat repetits episodis de deportacions massives per part de les autoritats algerianes punt a la frontera amb Níger en el desert del Sàhara (MSF, 2021, "Las inhumanas deportaciones de Argelia a Níger ponen en peligro la vida de las personas migrantes") com a la frontera amb el Marroc, un territori marcat per la impunitat i l'absència de drets (H24, 2022, "L'Algèria remet au Maroc une quarantaine de migrants").

31. Vegeu, per exemple, l'entrevista realitzada al programa "Diari d'absències", de Radio5 d'RNE, a Riadh Lichani, germà d'un jove desaparegut en la ruta marítima algeriana a l'agost de 2021 (<https://www.rtve.es/play/audios/diario-de-ausencias/diario-ausencias-askander-lichani/6735524/>).

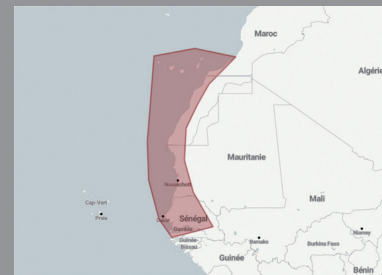
IV. MEMÒRIA A LAS RUTES

IV. MEMÒRIA A LAS RUTES

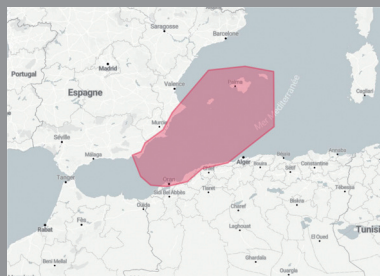
Les dades que presenta aquest informe comptabilitzen les víctimes en sis rutes migratòries (4 rutes marítimes més 2 terrestres a Ceuta i Melilla) d'accés a l'Estat espanyol.

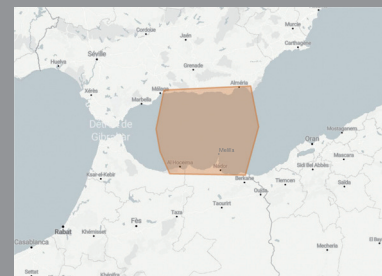
RUTA ESTRET

RUTA CANÀRIA

RUTA ALGÈRIA

RUTA ALBORAN

El període de recerca que cobreix aquest informe és molt rellevant perquè suposa un canvi cap a rutes migratòries més perilloses i a més representa la implementació de noves dinàmiques de control fronterer que han provocat l'augment de les víctimes.

L'any 2018, Alboran era el trajecte més transitat, en la seva majoria utilitzat per persones procedents de països de l'Àfrica occidental i central en trànsit pel Marroc. En aquest període es trenca la política migratòria del regne alauita iniciada en 2014 amb el desenvolupament de la SNIA³² i la signatura de la Convenció dels treballadors migrants i les seves famílies,³³ que apostava per la regularització i la integració de les persones migrants. Les polítiques de control migratori es fan patents en tot el país i sobretot pressionen a les persones migrants que es troben en territoris pròxims a la frontera nord amb l'Estat espanyol.

D'altra banda, les revoltes³⁴ al Rif demanant més drets socials i desenvolupament en la zona, unides a la repressió posterior de part del govern del Marroc, fan que durant aquest temps segueixin presents embarcacions de persones marroquines que fugen de la violència, de la falta d'accés a drets i de garanties socials.

Continuaven existint en aquest període alertes d'embarcacions des de l'Estret, majoritàriament toys que a rems transitaven sortint de la Regió de Tànger cap a Cadis i Ceuta.

Però també eren presents en la zona pneumàtiques a motor, la majoria d'elles utilitzades per marroquines que prenen distàncies més llargues des de Larraix o fins i tot Moulay Bousselham intentant arribar a les costes situades entre Algesires i Barbate.

La ruta algeriana començava a augmentar la seva presència en aquest any com ho mostren les detencions i deportacions massives de ciutadans algerians.³⁵

A l'agost del 2018, es va crear un comandament únic per al control migratori situat a Màlaga i es van donar ordres clares als serveis de rescat per a limitar aquestes accions més al sud del paral·lel 35°50'.³⁶

El Marroc, per la seva part, va reforçar el control al Nord del país, que es va accelerar per la militarització paral·lela a les protestes a la regió del Rif. L'any 2019 va suposar la constatació del començament de l'obertura de la ruta Atlàntica cap a les illes Canàries, encara que Alboran continuava activa. El més representatiu d'aquest període va ser l'augment de morts en l'Estret després de l'aplicació del paral·lel 35°50' i la inoperativitat a la relació per a la salvaguarda de la vida entre el Marroc i l'Estat espanyol.

32. Segles en francès de "Estratègia Nacional d'Immigració i Asil". Els punts clau d'aquesta política poden consultar-se en: <https://marocainsdumonde.gov.ma/strategie-nationale-dimmigration-et-desile/>

33. L'aprovació del Conveni es va emmarcar en un projecte de llei adoptat pel govern marroquí el 14 de gener de 2016 (https://www.mites.gob.es/ficheros/ministerio/mundo/revista_ais/198/158.pdf).

34. Per a més informació sobre aquest tema, vegeu Jamaï, A., 2017, "El Rif desafía al rey de Marruecos. Una revuelta que revela los estancamientos políticos", *Le Monde Diplomatique* en español, 161: 10; i *El Salto Diario*, 2020, "Hirak' rifeño: una revuelta descabezada pero no derrotada", disponible en: <https://www.elsaltdiario.com/marruecos/hirak-rifeno-una-revuelta-descabezada-pero-derrotada>.

35. infoLibre, 2019, "Los jesuitas denuncian "discriminación" en los CIE: dos de cada tres internos son de Marruecos y Argelia", disponible en: https://www.infolibre.es/politica/jesuitas-denuncian-discriminacion-cie-tres-internos-son-marruecos-argelia_1171304.html.

36. El llargmetratge "Paral·lel 35°50'" ha investigat en profunditat la complicitat entre les autoritats espanyoles i marroquines en la creació d'aquesta frontera invisible: <https://paralelo3550.entrefronteras.com/>

En el 2020, les xifres de víctimes augmenten de manera significativa sent el pitjor any des que la nostra organització té registres. El calat de la implementació de polítiques de control migratori per damunt del dret a la vida provoca el desmantellament de serveis públics de rescat i la falta de coordinació d'aquests amb el Marroc i Algèria.

Detectem el creixement del racisme dins les autoritats responsables de la salvaguarda de la vida quan la nostra organització i/o familiars els posen en coneixement d'una situació de perill a la frontera.³⁷

Paradoxalment hi ha un nombre creixent d'embarcacions que, aportant posicions i reportant situacions de risc, no reben un rescat o bé aquest arriba massa tard. L'omissió del deure de socors i la disminució d'efectius que es posen en marxa per a defensar la vida de les persones migrants es converteixen en factors decisius en l'augment de les morts. És l'any de la pandèmia³⁸ que actua com a factor d'expulsió de grups de població que s'han empobrit durant aquest període. Així, assistim a un augment en l'arribada d'embarcacions de persones marroquines a les Illes Canàries, molts d'elles en família, i l'augment de les piragües des del Senegal. A més, la ruta algeriana s'activa de manera important fins i tot en l'època més dura del confinament.

El COVID-19, però també la repressió posterior al moviment de protestes de la Hirak³⁹ present durant l'any 2019, va provocar l'augment de les sortides de joves i famílies d'aquest país. Almeria és la destinació més pròxima, però moltes embarcacions es llancen cap a Múrcia, Cartagena, Alacant i Illes Balears en trajectes molt més llargs i perillosos.

Però l'any 2021 va ser una catàstrofe, dotze persones van morir al dia a les fronteres de l'Estat espanyol, duplicant el total de víctimes de l'any anterior. La doctrina del xoc es fa present aquest any a través de les polítiques de la dissuasió implementades pels Estats i que enriqueixen a les empreses d'armament inversores⁴⁰ en el control del moviment humà, provocant l'obertura de rutes més perilloses com la canària i l'algeriana amb altes taxes de mortalitat. El desastre que suposa la tragèdia de 4.639 víctimes només en aquest any converteix el dolor i la mort en una important oportunitat de negoci per als operadors dels sistemes de control fronterers.

37. Aquestes situacions han estat denunciades per la nostra organització a través de xarxes socials (vegeu: <https://twitter.com/HelenaMaleno/status/1322855986630197248>).

38. La pandèmia produïda pel COVID-19 ha tingut un immens potencial desestabilitzador a nivell global, augmentant de manera dràstica els nivells de desigualtat i pobresa en determinats països del Sud global i provocant l'expulsió de moltes comunitats que habitaven regions empobrides que han estat durament colpejades pel virus. Per a més informació, vegeu el informe "El virus de la desigualdad", Oxfam Internacional, Oxford, 2021. Disponible en: <https://www.oxfam.org/es/informes/el-virus-de-la-desigualdad>.

39. Moviment polític i social de protestes pacífiques que es va iniciar a Algèria a partir del 16 de febrer de 2019, primer a nivell local i després a nivell nacional, reclamant la renúncia del president Abdelaziz Buteflika, qui es trobava en el poder des de 1999 i que acabava de presentar-se a un cinquè mandat. Les protestes van continuar fins i tot després de la dimissió de Buteflika, a causa principalment de la repressió política, la violència policial, la vulneració de llibertats fonamentals, la deterioració de les condicions de vida i del poder adquisitiu, l'elevada taxa d'atur entre la població jove i l'afebliment dels serveis públics en tot el país.

40. El Centre Delàs d'Estudis per la Pau ha publicat un recurso interactivo donde puede consultarse la identidad de estas empresas, así como otros datos relevantes, tales como los equipamientos fabricados, las cantidades económicas facturadas o la cantidad de personal empleado en estas actividades. Ver: <https://centredelas.org/mapes-interactivi-industria-militar-espanyola/?lang=es>

Hi ha un augment de la desaparició d'embarcacions de les zones amb trajectes migratoris més llargs cap a les Illes Canàries des de Mauritània, el Senegal i Gàmbia; també des d'Algèria cap a Alacant i Balears. Les inestables relacions entre el Marroc i l'Estat espanyol, amb la migració com a element de xantatge en elles, van provocar un pic de mortalitat important a la fi de maig del 2021.

Van fer acte presencia les embarcacions pneumàtiques a l'Atlàntic que mai abans havien estat usades en l'oceà i que són molt més fràgils. El trenta per cent de les tragèdies en la ruta canària durant l'any 2021 corresponen a aquest tipus d'embarcacions.⁴¹

També va augmentar el nombre de dones i els seus fills/es a la ruta migratòria canària. Al primer semestre d'aquest any hi ha un alt nombre d'elles en les embarcacions, que es correspon majoritàriament a mares procedents de països de l'Àfrica occidental.

A causa de la militarització de la frontera mediterrània, però també als interessos territorials (marítims i terrestres) que es disputen en l'Atlàntic cada cop hi ha menys intents d'encreuament des del Nord del Marroc cap a l'Estat espanyol a través de la mar. Malgrat aquest descens, les morts continuen per falta d'activació de mitjans de rescat.

Salvament Marítim espanyol no fa intervencions més al sud del paral·lel 35°50' encara que corrin perill les vides de les persones i es tingui constància que el Marroc no ha mobilitzat cap servei de rescat, instaurant de manera sistemàtica l'ús de mètodes de cerca passius.

La zona d'arribada de les embarcacions d'Algèria és a més molt àmplia, abasta des d'Almeria, Múrcia, la costa llewantina fins a Balears. Les recerques no s'activen a pesar que existeixen les alertes i els serveis de Salvament dirigeixen a les organitzacions i famílies a altres entitats sense facultats en la defensa del dret a la vida en la mar, en un clar exemple d'eludir les responsabilitats.

Amb aquesta situació arribem a l'any 2022, on Europa veu instaurar-se un discurs bel·licista promogut per la guerra d'Ucraïna. Això va equiparat a la posada en qüestió de refugiats provinents d'altres conflictes, augmentant els discursos d'odi i justificant la militarització de la Frontera Occidental Euroafricana.

41. Vegeu "Monitoreo del Derecho a la Vida 2021". Caminando Fronteras, 2022. Disponible en: https://caminando-fronteras.org/wp-content/uploads/2022/01/MONITORE-DALVES_v05.pdf

En aquesta lògica es produeix la massacre de Melilla el 24 de juny, on es mostra al món sencer quina és la política de control i fins a on estan disposats a arribar els Estats en la seva aplicació.⁴² Aquesta arriba sota el paraigua d'un acord renovat de bon veïnatge entre l'Estat espanyol i el Marroc.

Baixen les víctimes en la mar, que tornen als valors vergonyosos assentats durant l'any 2020. Això obeeix a la reacció enfront de l'escàndol internacional que han suposat les xifres de la tragèdia de l'any 2021,⁴³ provocant que es prenguin algunes mesures de protecció per a baixar el nombre de víctimes, com desviar vaixells comercials a les posicions indicades per les embarcacions davant la falta d'activació dels serveis de rescat. Però també ha existit una reacció de les comunitats migrants enfront d'aquest augment tan terrible de la mortalitat, que han reflexionat i s'han organitzat per a incorporar major protecció en rutes migratòries més perilloses enfront dels Estats i les xarxes criminals com a principals victimaris.

42. Al respecte, vegeu el documental de la BBC: "Death on the border - BBC Africa Eye", publicat el 31 d'octubre de 2022. Disponible en: <https://www.youtube.com/watch?v=MJoL7E4uvuU>

43. The Guardian, 2022, "Death toll of refugees attempting to reach Spain doubles in 2021" (disponible en: <https://www.theguardian.com/world/2022/jan/03/death-toll-of-refugees-attempting-to-reach-spain-doubles-in-2021>); The Times, 2022, "4,400 migrants were lost at sea trying to reach Spain in 2021" (disponible en <https://www.thetimes.co.uk/article/4-400-migrants-were-lost-at-sea-trying-to-reach-spain-in-2021-vcc0rccl5>); Tagesschau, 2022, "4400 Migranten starben auf Spanien-Routen" (disponible en <https://www.tagesschau.de/ausland/europa/migranten-spanien-105.html>); TFI, 2022, "Plus de 4400 migrants morts ou disparus en tentant de rejoindre l'Espagne en 2021, selon une ONG" (disponible en <https://www.tfiinfo.fr/international/plus-de-4400-migrants-morts-ou-disparus-en-tendant-de-rejoindre-l-espagne-en-2021-selon-une-ong-espagnole-caminando-fronteras-2206203.html>).

Víctimes PER RUTA

RUTA CANÀRIA
7.865
víctimes

RUTA ESTRET
532
víctimes

RUTA TERRA:
TANQUES CEUTA I MELILLA
47
víctimes

RUTA ALBORAN
1.494
víctimes

RUTA ALGÈRIA
1.583
víctimes

CA MINANDO
FRONTERAS

#DretAlaVida2018-2022

V. PER QUÈ I COM VAN MORIR?

Pràctiques recurrents que van provocar víctimes mortals

Factors estructurals d'afectació del dret a la vida

V. PER QUÈ I COM VAN MORIR?

Les preguntes que ens realitzàvem en plantejar l'anàlisi de les xifres actualitzades de víctimes de la Frontera Occidental Euroafricana entre els anys 2018 i 2022 eren les següents:

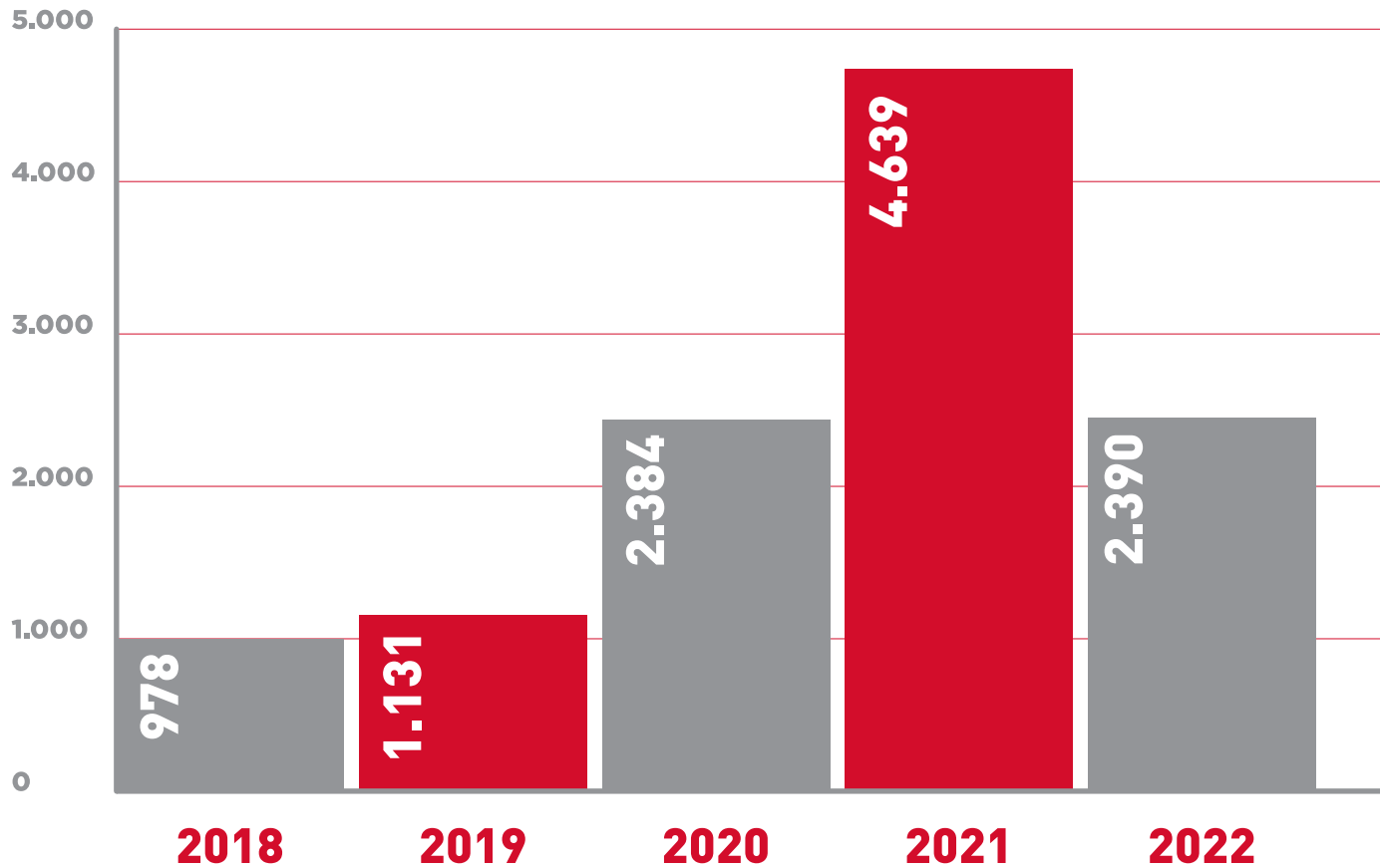
Existeixen patrons reiteratius que es puguin identificar com a factors que provoquen les morts a la Frontera Occidental Euroafricana?

Si això és així, podem analitzar els nivells de recurrència d'aquests factors? Podem determinar llavors estructures sistemàtiques de polítiques d'afectació al dret a la vida?

És l'exercici de poder a la frontera qui, utilitzant la discriminació respecte a l'origen ètnic, la classe, la racialització, el gènere, la religió, instaura pautes per a decidir qui viu i qui mor en l'encreuament fronterer?

VÍCTIMES TOTALS

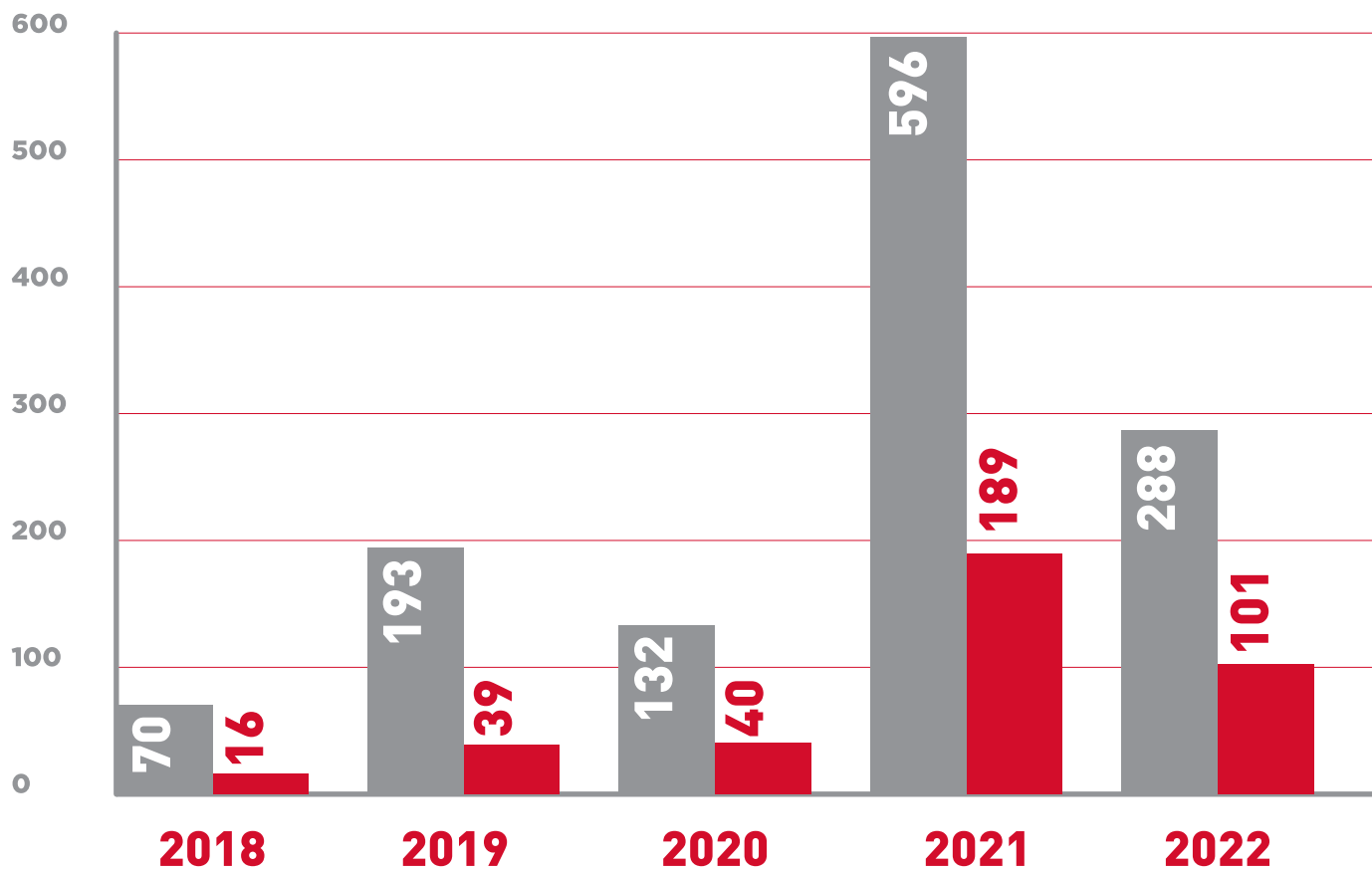

Font: Observatori Ca-minando Fronteras, elaboració pròpia.

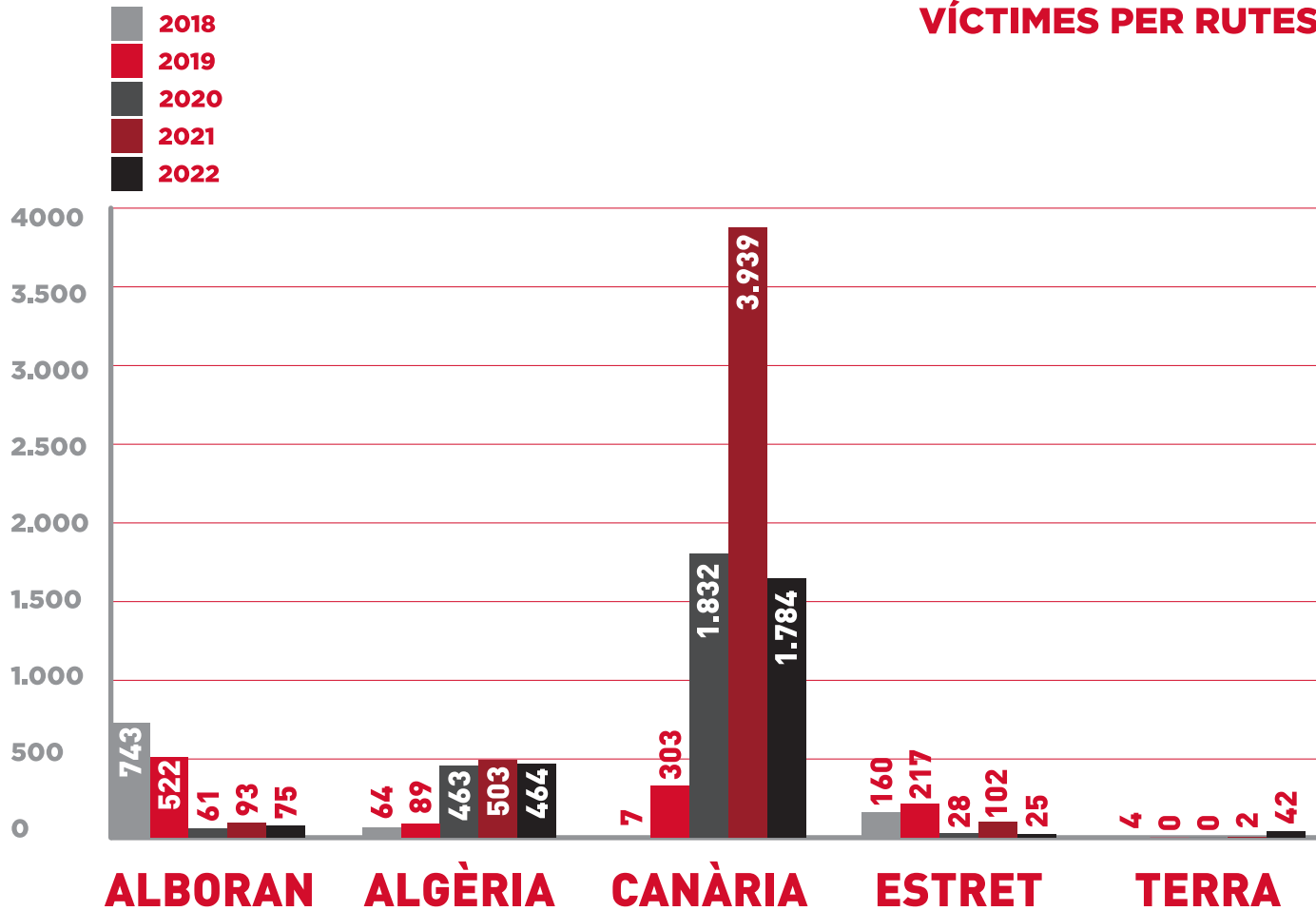
VÍCTIMES DONES I INFÀNCIA

Font: Observatori Ca-minando Fronteras, elaboració pròpia.

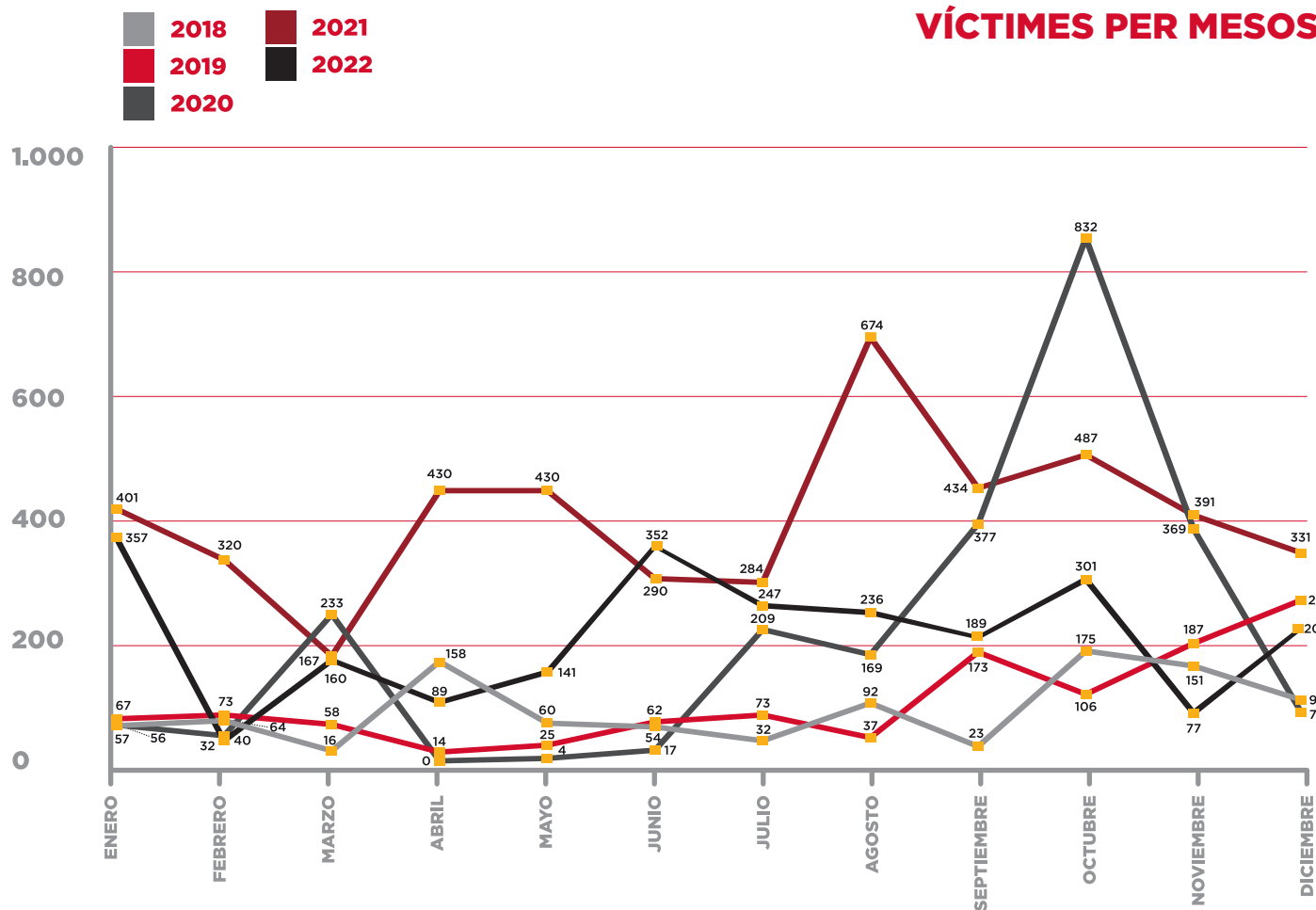
VÍCTIMES PER RUTES

Font: Observatori Ca-minando Fronteras, elaboració pròpia.

VÍCTIMES PER MESOS

Font: Observatori Ca-minando Fronteras, elaboració pròpia.

Pràctiques recurrents que van provocar víctimes mortals

Durant aquests cinc anys hem analitzat 625 tragèdies succeïdes a la Frontera Occidental Euroafricana de les quals la nostra organització ha fet seguiment. Entre elles 241 van ser desaparicions completes d'embarcacions, la qual cosa suposa una major vulnerabilitat per a les víctimes i familiars, ja que ni tan sols existeix l'oportunitat d'elaborar un relat que expliqui què va ocórrer.

Hem trobat en elles diverses pràctiques que han impactat de manera important al dret a la vida de les víctimes d'aquestes. Entre elles destaquen les estructurals vinculades amb el control del moviment i el règim de fronteres que es repeteixen de manera recurrent:

- No s'activen mitjans de cerca i rescat, malgrat tenir posicions exactes on està succeint la tragèdia.
- S'activen mitjans de cerca i rescat, però amb moltíssima demora.
- No s'activen els mitjans de cerca necessaris: els marítims són insuficients i hi ha una escassa activació de mitjans aeris.
- Tardança en l'activació de mitjans de cerca i rescat per negociacions entre els països amb un enfocament migratori i no de defensa del dret a la vida.
- Mala coordinació entre els països que han d'activar els serveis de rescat.
- Limitació dels mitjans de rescat espanyols en zones de responsabilitat compartida i àmplia presència de mitjans de rescat marroquins en aigües SAR espanyoles o en zones on es dirimeixen interessos d'annexions territorials.
- Falta de coordinació entre els països amb enfocament de dret a la vida, prevalent la coordinació per a la intercepció de les embarcacions i no per al rescat.⁴⁴
- Falta d'informació i transparència a causa de la realització de maniobres militars a la zona.

44. Quan es tracta de persones migrants, es privilegia l'ús del terme "intercepció" en comptes del terme "rescat", la qual cosa mostra clarament la prevalença d'un marc de control i repressió sobre qualsevol enfocament basat en els drets humans.

- Increment de mètodes de cerques passives⁴⁵ amb una eficàcia baixa, en detriment de les actives i amb una aplicació discriminatòria respecte a tragèdies que no afecten població migrant.
- Arbitrarietat en l'activació dels serveis de rescat i en la decisió dels mitjans que s'utilitzen per a salvar la vida de les persones en moviment.
- Dificultats de les autoritats de Salvament per a rebre les alertes reportades per organitzacions socials i/o familiars.
- Negació d'auxili d'embarcacions civils que es troben a la mar i són testimonis d'una situació de risc. Aquesta negació d'auxili està fortament travessada per la criminalització de la solidaritat que travessa la frontera.

A continuació es ressenyen alguns dels casos documentats per la nostra organització que il·lustren aquestes pràctiques:

El 3 d'agost de l'any 2021, una llanxa pneumàtica va sortir des de la ciutat de Blaya. El 17 d'agost van trobar a Nuadibú set supervivents, entre ells una dona. Havien estat a la deriva perquè es van quedar sense motor. Quan vam parlar amb els supervivents, ens van contar que van trobar en dues ocasions a vaixells de pesca als quals van demanar ajuda, però aquests només els van donar algunes ampolles d'aigua. Van anar morint de set, fam i fred. Van explicar que durant un temps deixaven els cossos a bord fins que constataren que efectivament estaven morts i procedien a deixar-los a la mar perquè la pneumàtica començava a ressentir-se després de tants dies de travessia. Quan vam contactar amb ells estaven detinguts per les autoritats mauritanes a l'espera a ser deportats al desert. La seva petició era ser tractats com a naufragats i rebre una assistència digna i respectuosa amb els seus drets. No va ser així i van acabar sent expulsats i torturats després de la tragèdia.

45. Aquestes suposen traslladar la informació a altres vaixells i mitjans que transiten per la zona sense activar mitjans de Salvament específics per a les cerques de les persones que estan en perill. Aquestes pràctiques passives s'usen de manera indiscriminada amb les embarcacions de persones migrants.

El 24 de desembre de 2018, una toy a rems amb 13 persones, entre elles una dona embarassada, va sortir de Tànger. Van trucar demanant auxili a familiars, van dir també que havien parlat amb els serveis de rescat. Aquest dia no es va activar cap mitjà. Des d'aquell moment segueixen desapareguts. La família de la dona embarassada diu que des d'aquell dia el nadal té un altre sentit per a elles.

El 5 d'agost de 2022, vam rebre una alerta des d'una llanxa pneumàtica amb 56 persones, entre elles 16 dones i dos bebès. Estaven a la deriva des de la 1.00⁴⁶ d'aquella matinada, van enviar una posició que es traslladà a les autoritats de rescat de l'Estat espanyol i del Marroc. Demanà el Marroc que se li enviés un correu electrònic, i a les 14.30 van tornar a preguntar-nos dades sobre l'embarcació i informació relativa a aquesta.

A les 16.10, dues hores després, un familiar ens va informar que la Marina marroquina havia rescatat una embarcació amb 12 persones vives i set cadàvers. Investigant sobre la tragèdia ens van informar supervivents i familiars que les víctimes van avisar dues hores després de quedar-se a la deriva a les autoritats de rescat. En les declaracions també explicaven com van demanar ajuda a tres vaixells en la zona i no la van rebre. En aquest cas, les condicions de l'embarcació ja eren bastant precàries, i a açò se li va afegir la tardança en l'activació dels serveis de rescats i l'omissió del deure de socors de vaixells en la zona. Van morir malgrat tenir una localització exacta d'on s'estava produint la tragèdia.

El 26 d'abril de 2022, 52 persones van sortir en una pneumàtica des de Tarfaya, van quedar a la deriva a les 10.00 del matí i des d'aquesta hora van començar a demanar auxili. Van donar posicions a través de comunicació telefònica. A les 21.30, la meteorologia havia canviat, les ones i

46. Totes les hores que apareixen a l'informe són en horari UTC (Temps Universal Coordinat) que és la franja horària utilitzada pels serveis de rescat a la mar.

el vent desestabilitzaven l'embarcació. Contaven que no tenien armilles salvavides. Es va anar actualitzant posicions als serveis de rescat, però el telèfon va deixar de funcionar a les 2.00 de l'endemà. A l'última comunicació van explicar que ja havien mort sis persones. A les 14.35 del 27 d'abril, el MRCC de Rabat ens va informar que la Marina marroquina acabava d'arribar a la zona i que no veien a ningú perquè en aquesta zona els corrents els portaven fins al sud i que pressuposaven que haurien arribat a la costa. Efectivament, a les 20.10 vam tenir contacte amb un familiar que ens va confirmar que ningú havia anat a rescatar-los i que el corrent els havia portat fins a la costa. Faltaven sis persones. La resta havien de ser detinguts després d'haver estat agredits per la gendarmeria mitjançant l'ús de gossos per al control migratori. En l'assistència posterior, els naufrags estaven plens de mossegades i de cops.

El 8 de gener de 2022, 28 persones, entre elles set dones i dues nenes adolescents, van sortir des de Kebdani en una llanxa pneumàtica blava amb direcció a Motril. Vam tenir un avís d'aquests fets a les 14.10 d'aquell mateix dia i vam procedir a informar les autoritats de Salvament Marítim aportant números de telèfon a bord i tota la informació necessària. Malgrat això, no es van activar mitjans de cerca. A les 22.15 d'aquest dia, un familiar ens va indicar que s'ha comunicat amb l'embarcació i que estaven en problemes perquè la goma de la pneumàtica estava punxada. Vam traslladar als serveis de rescat la informació. A les 04.20 ens va trucar Salvament de nou, preguntant la informació sobre l'embarcació que havíem aportat hores abans. Finalment, anaven a activar algun mitjà marítim de rescat perquè pel que sembla aquesta embarcació havia trucat al 112. A les 11.14 del dia 9 de gener, Salvament va tornar a demanar informació sobre l'embarcació perquè no havien vist res, després del mitjà marítim van dir haver desplegat un mitjà aeri. Salvament ens va indicar que no ens podia informar perquè ells només informaven autoritats policials. Entre el 16 i el 23 de gener, cinc cossos, entre ells tres dones, van arribar a les costes

de Màlaga. La nostra organització, amb la col·laboració de les famílies, va constatar que es tractava de l'embarcació del 8 de gener.

El 28 de gener de 2021 una embarcació va sortir d'Orà amb 12 persones a bord. Van trucar a un familiar el dia 29 dient que estaven parats a 20 quilòmetres de les costes de San José, a Almeria. Immediatament, el familiar va trucar als serveis d'emergència francesos (país en el qual resideix) i als marroquins. Va sol·licitar també que els francesos avisessin als espanyols perquè ell no parlava castellà. Des d'aquell dia segueixen sense notícies. Les famílies han denunciat, a Algèria i a l'Estat espanyol, els fets i les desaparicions dels seus sers estimats, però senten una indefensió absoluta perquè ningú no els informa sobre si es va realitzar alguna cerca.

La nit del dia 30 de novembre de 2021, A.A., A.M., B.A, T.R. i I.L., cinc adolescents marroquins, van sortir a bord d'una embarcació a rems des de Ceuta cap a la Península. El dia 2 de desembre, les companyes de No Name Kitchen es van assabentar d'aquesta situació gràcies als amics dels cinc menors i van denunciar les seves desaparicions a la Guàrdia Civil espanyola i les autoritats marroquines. Quan es va alertar als serveis de rescat espanyols, aquests van argumentar que potser no havien sortit perquè aquella nit hi havia temporal, també van assenyalar que potser estaven al Marroc i que s'havia de comprovar que no havien arribat ja a la península. Arguments per a retardar i no activar mitjans de rescat. El dia 6 de desembre, se seguia sense tenir cap notícia, tampoc se sabia dels mitjans que s'havien activar per a buscar els cinc adolescents. El dia 14 de desembre es continuava sense saber el seu parador. Les autoritats seguien sense comunicar quines actuacions s'havien desenvolupat sobre aquest tema. No hi havia notícies que detallesin si s'havien arribat a activar mitjans de cerca activa per part de Salvament Marítim, o si la cerca va ser únicament passiva. Mentrestant, l'organització No Name Kitchen acompanyava les famílies en denúncies policials amb l'esperança que això

activés mitjans de cerca. Avui dia, A.A., A.M., B.A, T.R. i I.L., continuen desapareguts.

El matí del dia 16 de juliol de 2019, apareixia un caiac buit en el port d'Alacant amb la documentació i les claus del cotxe d'un jove. Un operari va donar la veu d'alarma al voltant de les 11.00 tement que pogués haver ocorregut una tragèdia. Immediatament després de l'avis es van mobilitzar embarcacions de Salvament Marítim, Servei Marítim de la Guàrdia Civil, Policia Local i del servei de salvament de les platges alacantines. També es va activar un mitjà aeri per a la cerca.

El 16 de juliol de 2019, poc més d'una hora després de l'alerta, van ser localitzats dos bussejadors que havien estat totalment aliens a l'operatiu de cerca. Es trobaven practicant pesca submarina quan el seu caiac va quedar a la deriva. El 16 de juliol de 2019, els dos joves van ser traslladats per la Salvamar Mirfak al Port d'Alacant en perfecte estat de salut.

La troballa d'un caiac buit amb documentació d'un jove d'origen espanyol es va considerar com un factor de risc que va activar immediatament tot un operatiu de cerca activa mobilitzant tots els mitjans disponibles, incloent-hi alguns mitjans aeris. La crida de socors per part d'organitzacions i famílies de cinc adolescents que van partir de Ceuta volent arribar a la Península va ser resposta amb la passivitat de les autoritats i el qüestionament que realment hi hagués una situació de perill.

També hem documentat pràctiques proactives responsables de les tragèdies:

- Abordatge de l'embarcació de manera errònia que provoca la bolcada i la caiguda a la mar de les persones. Posteriorment no es despleguen mitjans de cerca de possibles persones supervivents i/o de cadàvers.
- Abordatge de les embarcacions amb l'enfocament d'intercepció i que provoquen la bolcada de l'embarcació i les morts.

Les causes de les morts a les fronteres terrestres estan lligades a les accions violentes relacionades amb necropolítiques migratòries.⁴⁷ Hi conflueixen aquests mètodes usats com a eines de control de fronteres:

- Trets efectuats per forces i cossos de seguretat.
- Morts per l'ús de materials antidisturbis.
- Tortures denegant-los l'auxili o l'assistència mèdica.
- Desplaçaments forçosos de persones amb ferides de gravetat.

El 12 de setembre de 2022, una dona va morir d'un tret en el pit quan intentava pujar a una embarcació pneumàtica entre Akhfennir i Tarfaya. El testimoniatge de les persones allí presents va explicar com les forces policials marroquines van començar a disparar intentant evitar que la barca entrés a l'aigua. La jove formava part d'un grup de 35 persones on també van resultar ferides tres persones més, que van ser traslladades a l'hospital en estat greu. Uns altres van ser atropellats per un dels cotxes de les forces de seguretat quan intentaven fugir del lloc de l'atac.

El 24 de juny de 2022 un grup de joves van anar cap a la tanca de Melilla. Un d'ells relatava que van córrer fins a la zona intentant protegir-se, els militars marroquins van arribar fins a la porta per on estaven saltant i que van caure, mentre queien els militars els donaven cops amb les porres, amb les botes. El jove mostrava la seva cara plena de ferides i explicava com intentaven colpejar-los al cap i trencar els ossos de les cames. El jove va veure com morien els seus companys i ell mateix es va fer el mort al costat dels cossos perquè deixessin de pegar-li.

47. Per a més informació, vegeu l'anàlisi sobre la Massacre frontera Nador-Melilla 24 J publicat per la nostra organització en el marc del nostre Monitoratge del Dret a la Vida del Primer Semestre de 2022 (disponible en: <https://caminandofronteras.org/wp-content/uploads/2022/07/CAT-MONITORATGE-DALV.pdf>)

D'altra banda, diverses causes que van provocar les tragèdies estan lligades a les condicions de vulnerabilitat que les persones en moviment es veuen abocades a assumir en els contextos socials de discriminació pels quals transiten.

- Ús de rutes amb majors dificultats per les condicions geogràfiques. En el cas de la Frontera Occidental Euroafricana, l'obertura de la ruta canària en l'Oceà Atlàntic està també lligada a interessos d'annexions territorials marítimes i terrestres que es dirimeixen en la zona, sent les persones en moviment que les transiten moneda de canvi en les negociacions entre Estats.
- Embarcacions en condicions de risc per a una navegació segura. Males condicions dels materials, motors que deixen de funcionar, sobrecàrregues.
- Embarcacions que no compten amb persones amb experiència en la navegació. Males condicions meteorològiques.
- Embarcacions que van sortir amb orografia complicada i que van tenir accidents a la sortida.
- Bolcada de l'embarcació en el moment del rescat perquè les persones a bord es posen nervioses. Els serveis de rescat a vegades ni tan sols fan cerques dels coscos, en unes altres es van de la zona només amb els rescatats, sense continuar labors de cerca per si hi hagués més supervivents.
- Situació de vulnerabilitat de les persones en moviment quan efectuen l'encreuament migratori per diferents factors: violència en el trànsit migratori, llargues esperes en els encreuaments de frontera amb males condicions d'alimentació i exposició ambiental, angoixa, pànic i por; malalties anteriors.
- Llargs trànsits on les persones es perden o bé es queden a la deriva. Algunes acaben tirant-se a l'aigua fruit de la desesperació o moren de deshidratació, hipotèrmia i fam.

El 3 de gener de 2019, una embarcació va sortir des de Bouyafar. Després d'alertar es van activar mitjans aeris de rescat. Dues persones precisaven de trasllat en helicòpter, una d'elles, un nen de sis anys que estava en parada cardiorespiratòria. Viatjava amb la seva mare embarassada. El petit

no havia pogut aguantar les condicions del viatge, quan va arribar el rescat va ser massa tard per a ell.

El 4 de desembre de 2019 va naufragar un caiuc amb 150 persones que havia sortit de Gàmbia. La tragèdia va succeir a les costes de Nuadibú quan, intentant acostar-se a terra perquè s'estaven quedant sense combustible, van xocar contra un escull i tots van caure a l'aigua després de trencar-se l'embarcació. Desenes de víctimes es van comptar aquell dia, de les quals es van recuperar 58 cadàvers.

El 31 de maig de 2021, una embarcació amb 45 persones va ser localitzada per un mitjà aeri espanyol i també els mitjans de rescat van enviar un vaixell de càrrega per a vigilar-los fins que el Marroc efectués el rescat. Després que

aquest es produís, la marina va confirmar que només hi havia 28 persones vives. Vam fer seguiment dels supervivents que ens van explicar com un vaixell de la marina els va abordar fins a provocar que l'embarcació bolqués. Van relatar que el rescat havia estat un desastre i que la gent queia i s'anava al fons. Algunes de les persones rescatades van ser salvades pels seus propis companys de viatge que van tornar a l'aigua per a treure-les i ajudar-les a arribar fins al vaixell de la Marina marroquina.

El 2 d'agost de 2020, una embarcació va sortir des de Tarfaya (el Marroc) amb molt mala meteorologia. Estaven prop de la costa i enviaven posicions d'on es trobaven. No es van activar els serveis de rescat, i els supervivents van arribar a la costa empesos per les ones al costat de set cadàvers. En aquesta tragèdia es van comptabilitzar 20 víctimes, els coscos de 13 de les quals van quedar a la mar.

El 20 d'abril de 2021, un caiuc va ser trobat a la deriva amb només tres supervivents. Una dona, un adolescent i un home eren els únics supervivents que després de ser rescatats per un avió de les forces aèries van ser traslladats a Canàries. Els naufragats van explicar com van perdre el rumb i després van quedar a la deriva. Molts van morir de set i fam. Alguns vomitaven després de beure aigua de la mar, o s'anaven apagant a poc a poc. Segons van relatar, van anar llançant els cossos a la mar, i quan els van trobar a ells ja no podien moure's. Ens van contar que si el rescat hagués trigat unes hores més, haurien mort tots.

Factors estructurals d'afectació del dret a la vida

Les pràctiques esmentades anteriorment, que constitueixen els resultats de la nostra anàlisi, s'han repetit de manera constant en el període comprès entre 2018-2022.

Això ens porta a poder categoritzar-les com a pilars dels factors estructurals que afecten el dret a la vida de les persones migrants a la Frontera Occidental Euroafricana, i que es ressenyen a continuació.

- Enduriment dels mecanismes de control fronterer a favor d'interessos de militarització i geoestratègics, que afecten de manera definitiva al dret a la vida.
- L'aplicació de polítiques de la dissuasió, afectades en aquest cas per disputes de control del territori terrestre i marítim, que han desplaçat la Frontera Occidental Africana cap a rutes més perilloses.
- La normalització de l'activació de menys mitjans de defensa de la vida quan aquesta correspon a poblacions migrants que transiten a la frontera.
- L'augment de cerques passives entre els serveis de defensa de la vida en la mar que estan afectades pel racisme institucional i el pensament colonial.

- Normalització d'un discurs hegemònic que assimila aquest tipus de pràctiques de mort com si fessin part d'un 'dret de costum' validat per un suposat consens social.
- L'omissió del deure de socors⁴⁸⁻⁴⁹ s'ha convertit en una eina clau i ha augmentat la seva operativitat durant aquests cinc anys, dins el control migratori a la Frontera Occidental Euroafricana.

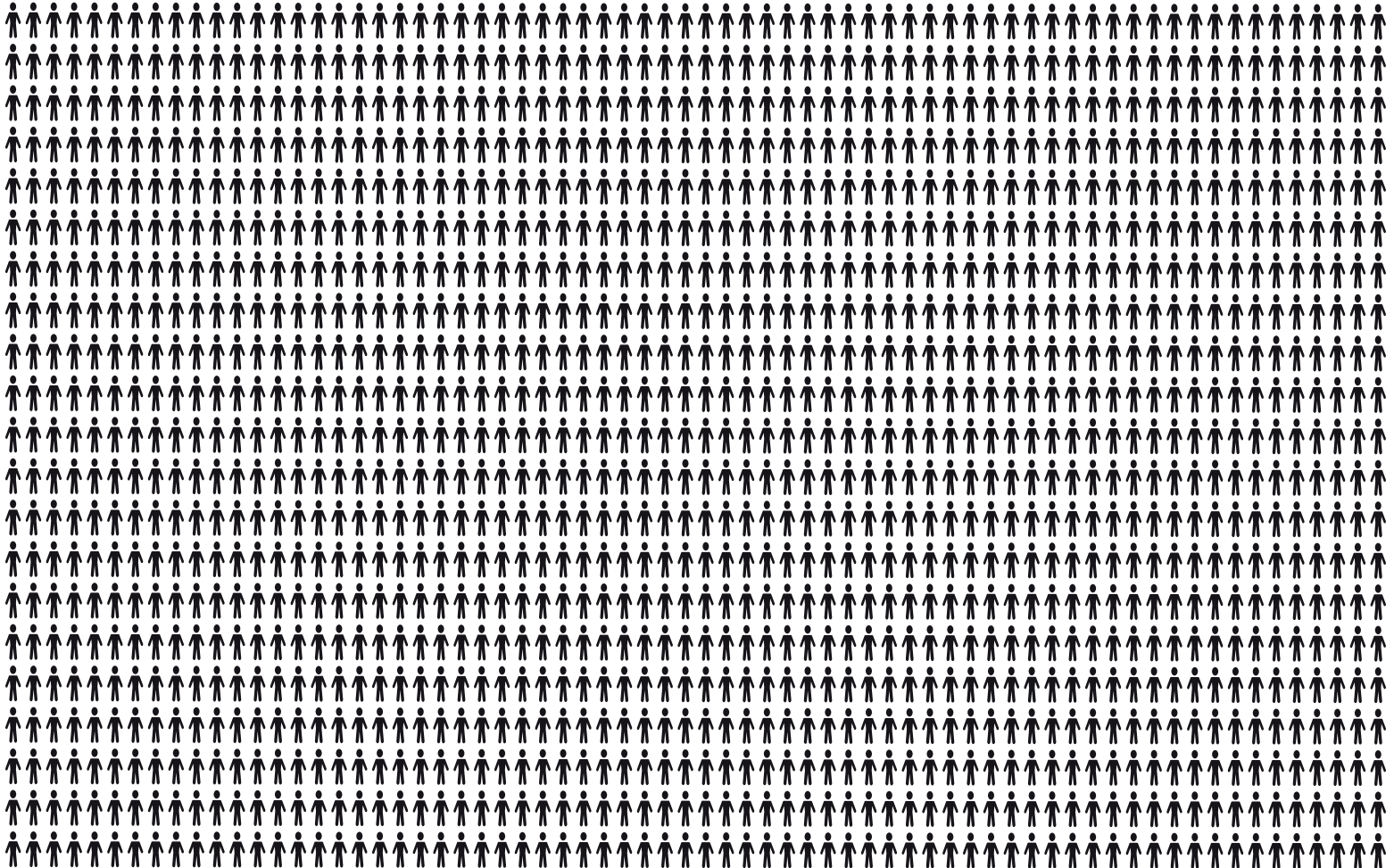
***“Han estat anys molt durs. Hem vist morir a companyes. Parlem sobre el que està passant, cada cop hi ha més crueltat, i intentem protegir-nos, però no és fàcil. Han caigut massa, com diem en el nostre llenguatge del camí, han caigut massa soldats de vida en aquests anys. Per això a vegades ens trenca la ràbia i el dolor, aquí continuem lluitant. Per nosaltres, per totes les que deixem enrere i per totes les que venen. Perquè On Est Ensemble⁵⁰ (estem juntes) barallant per la vida”**, A. L., lideressa comunitària.*

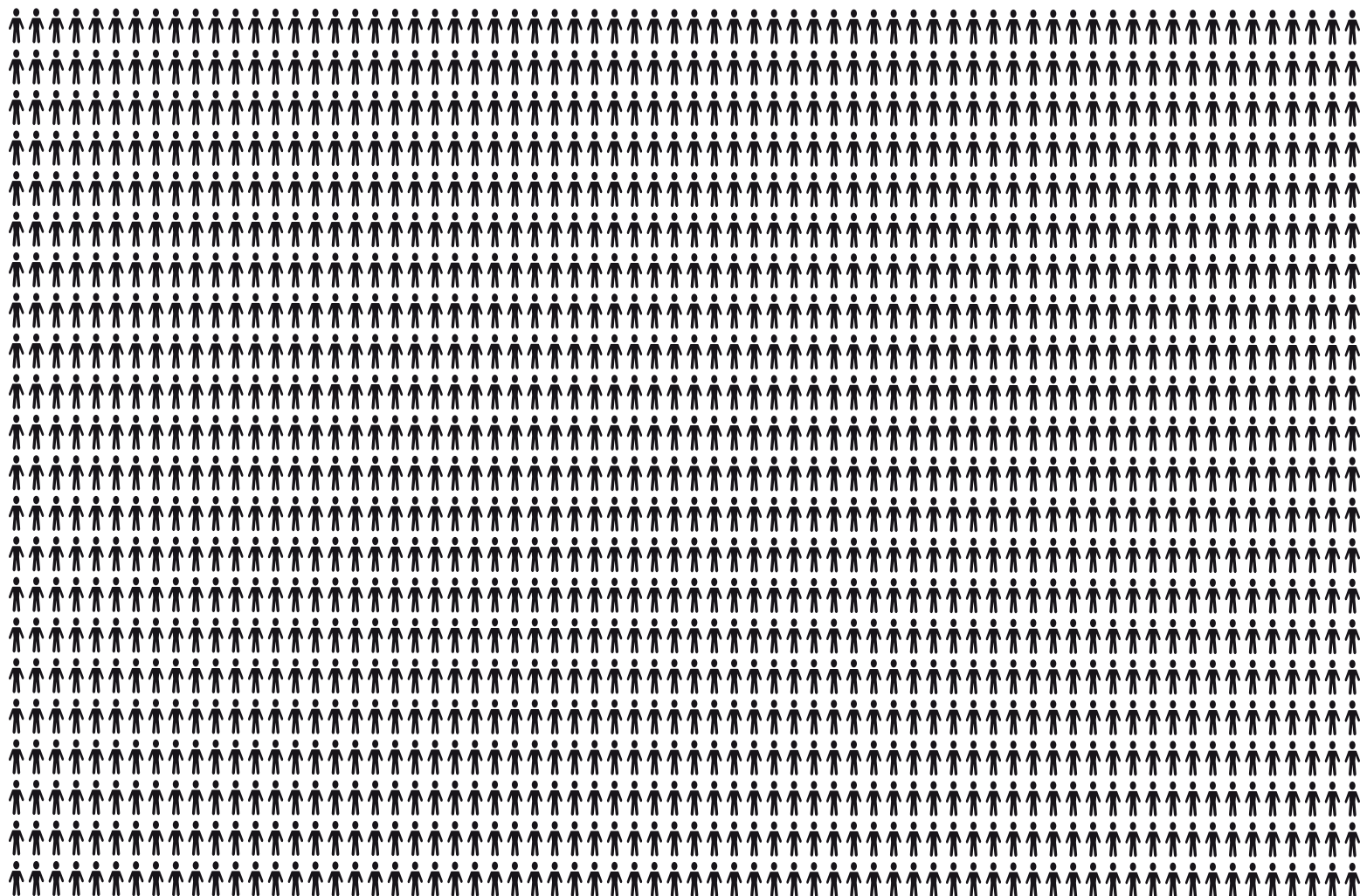
48. La normalització d'aquestes pràctiques s'ha convertit en una constant en diverses fronteres del continent europeu, destacant-se, per exemple, el greu cas d'omissió del deure de socors comès per les autoritats britàniques i franceses al canal de la Mànega al novembre de 2021, en el qual van morir 27 persones. Vegeu: [swissinfo.ch](https://www.swissinfo.ch/2022/Investigaci3n-revela-que-no-se-envi3-ayuda-al-naufragio-de-Calais-en-2021/), 2022, **"Investigación revela que no se envió ayuda al naufragio de Calais en 2021"**. Disponible en: <https://www.swissinfo.ch/spa/francia-migraci3n-investigaci3n-revela-que-no-se-envi3-ayuda-al-naufragio-de-calais-de-2021/48056600>

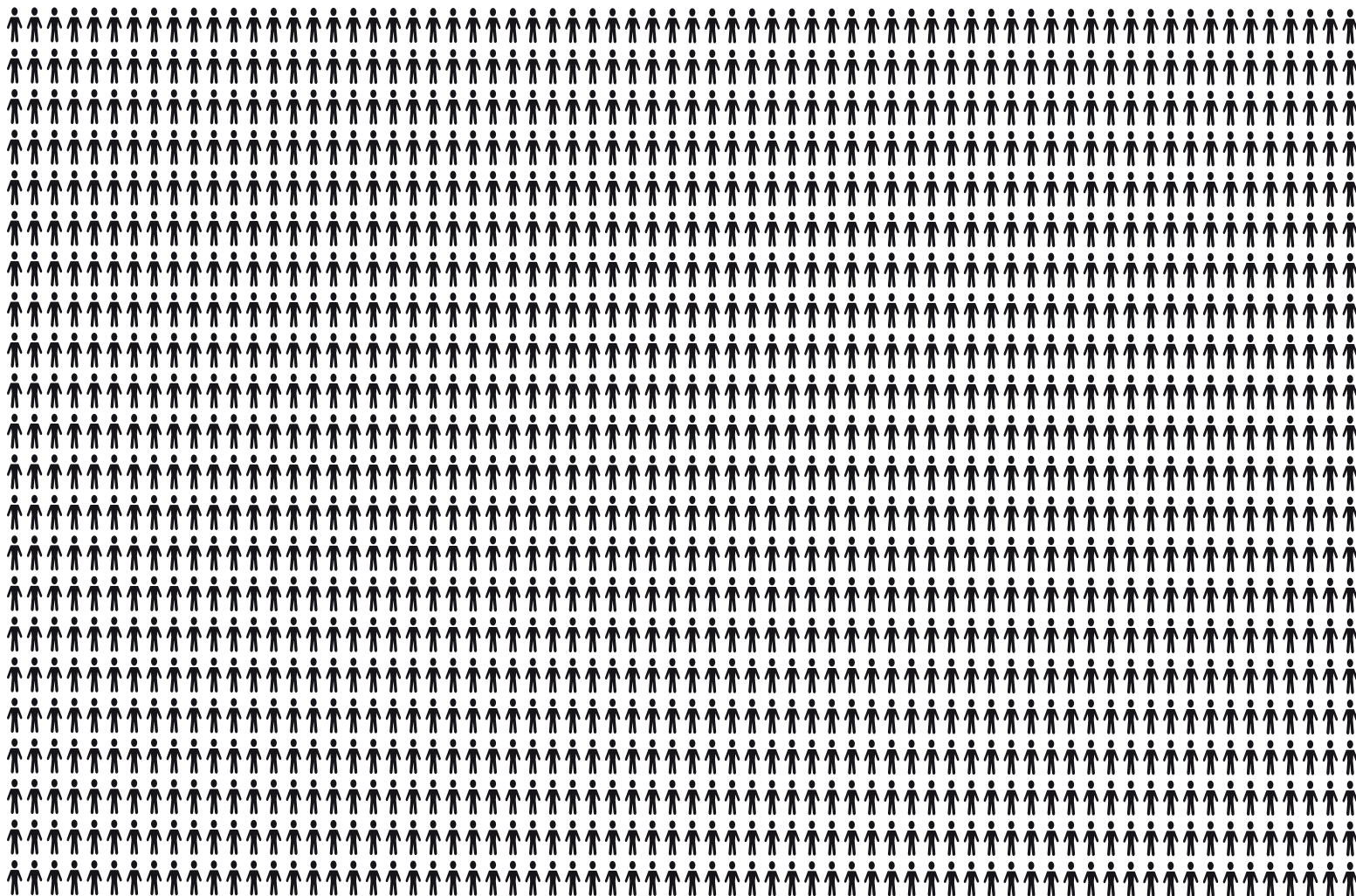
49. Fins i tot des de les pròpies institucions europees s'han publicat informes que alerten sobre la normalització de l'omissió del deure de socors en la mar, juntament amb altres pràctiques que vulneren drets com els desembarcaments en tercers països no segurs o l'augment de les devolucions en calent. Vegeu: **"Una llamada de socorro por los derechos humanos. La creciente brecha en la protección de las personas migrantes en el Mediterráneo"**, Consell d'Europa, Estrasburg, 2021. Disponible en: <https://rm.coe.int/una-llamada-de-socorro-por-los-derechos-humanos-la-creciente-brecha-en/1680aldcf0>

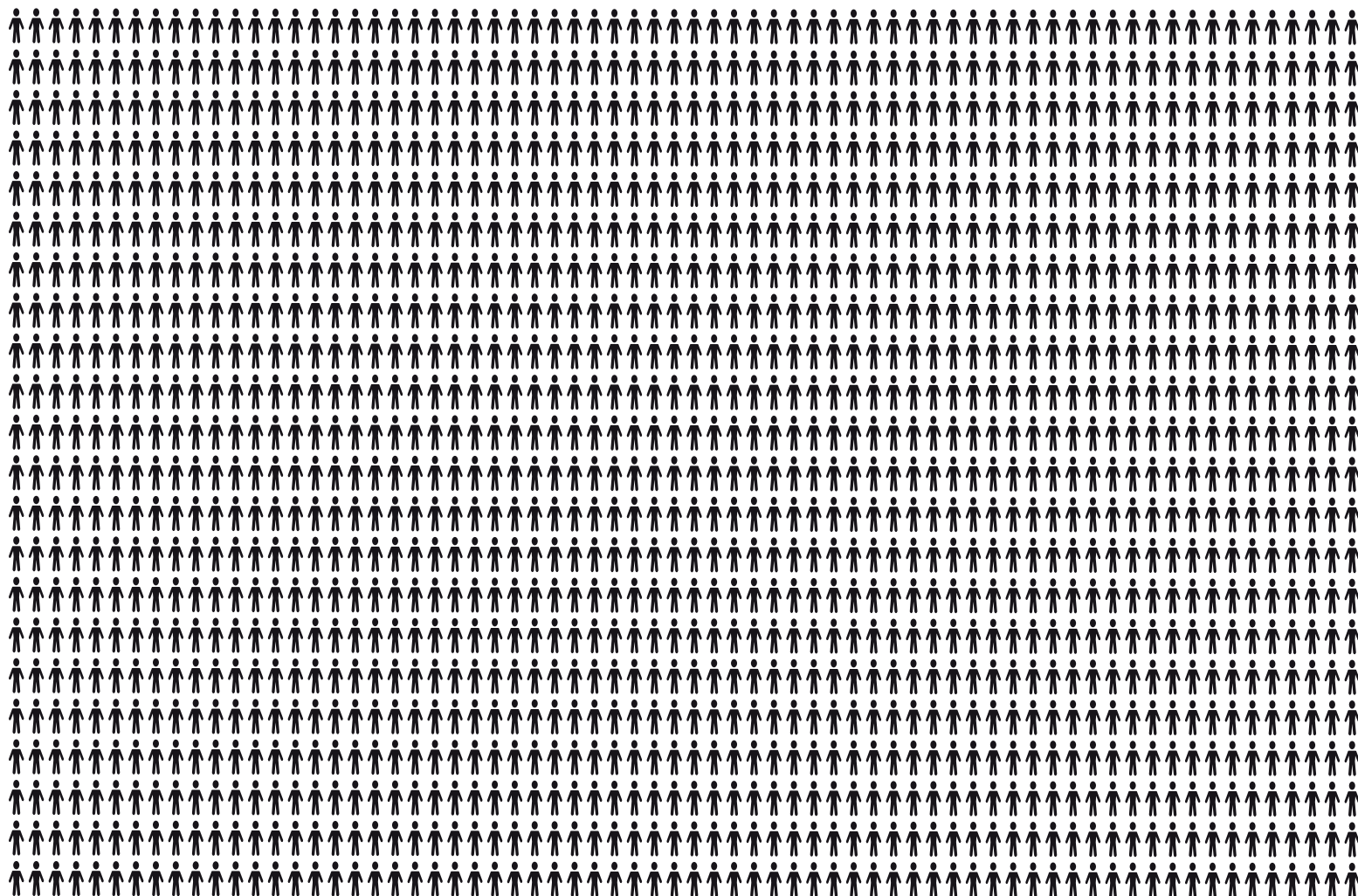
50. Expressió usada per les comunitats en moviment que s'ha resignificat en una expressió que posa en valor la sororitat, solidaritat, i el poder d'estar juntes, com a forma de protecció enfront de la violència en els sistemes de control fronterers.

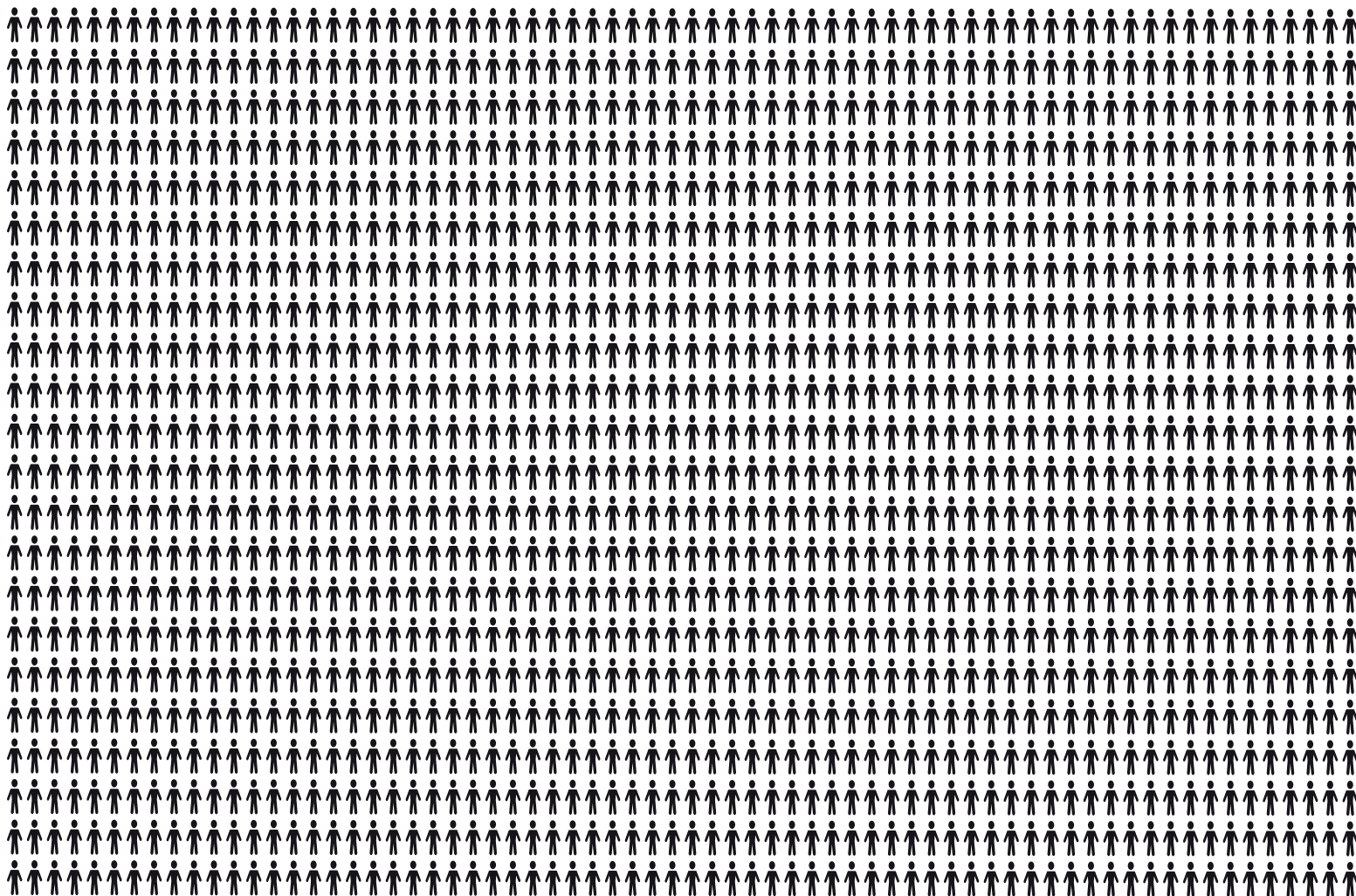
EPÍLEG

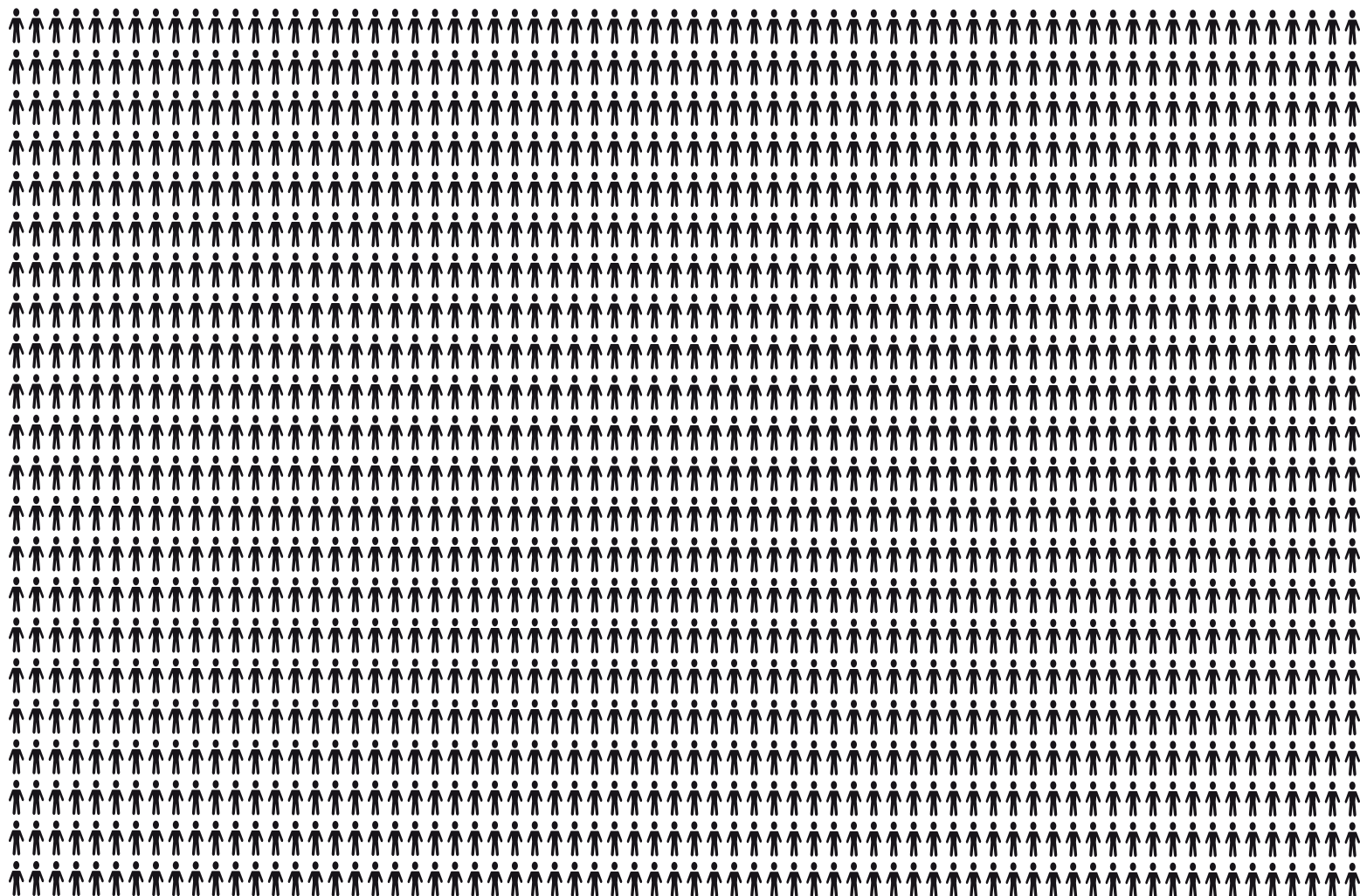

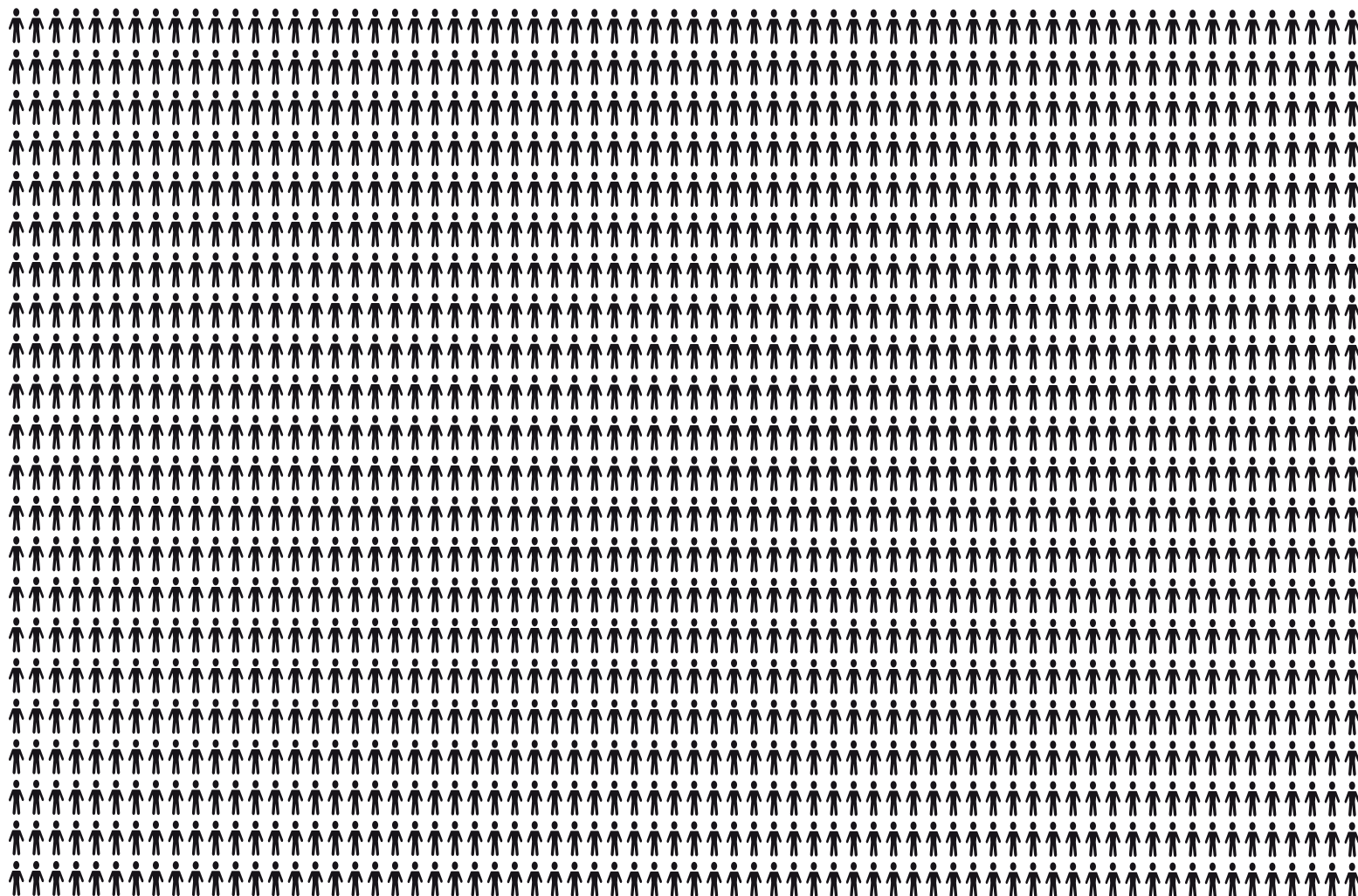

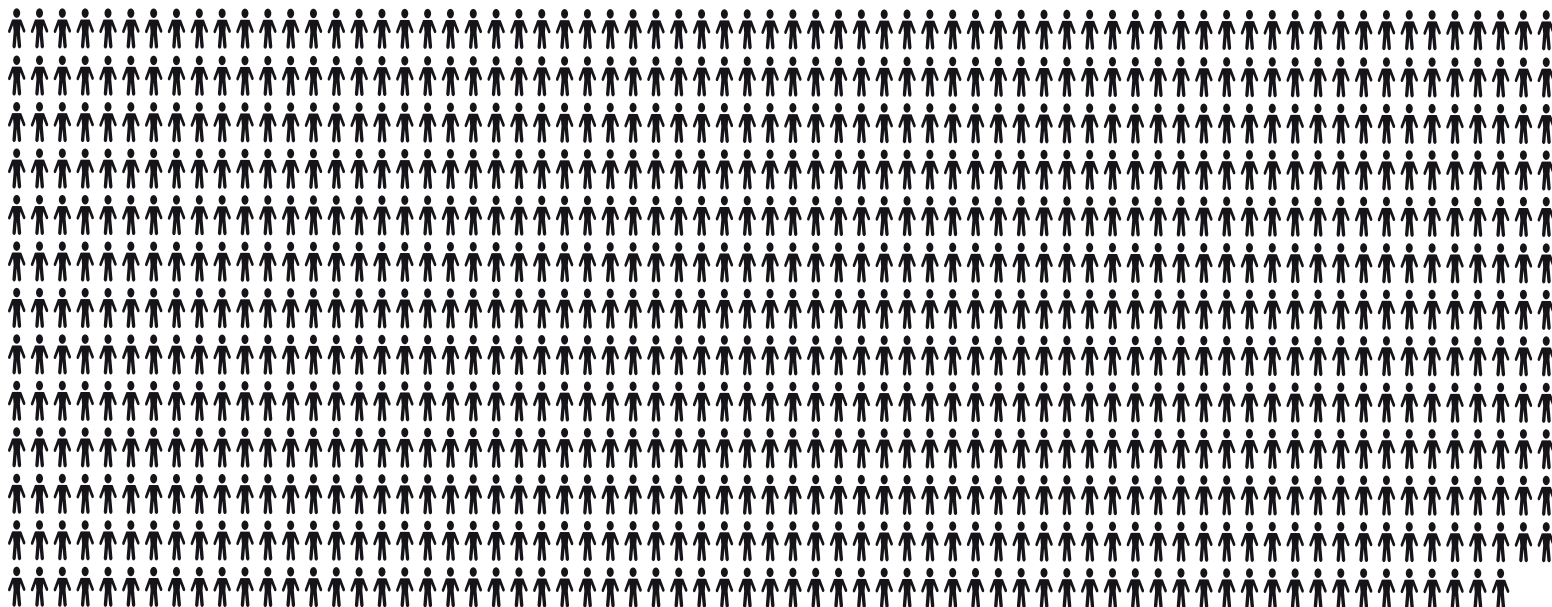

11.286
VÍCTIMES

UN INFORME DE:

**CA-MINANDO
FRONTERAS**

AMB EL SUPORT DE:

